

KÖLTEMÉNYEK.

IRTA:
FÜLÖP ÁRPÁD.

UNGVÁR.
FÖLDESI GYULA KÖNYVNYOMDÁJA
1911.

TARTALOM

DALAIMHOZ.
ÉLETEM.
KERTÜNKBEN ÜLŐK.
ELSŐ EMLÉKEIM.
MENNYI CSILLAG RAGYOG...
EGY FAKERESZT ELŐTT.
AZ ESZME.
ALFÖLD.
OTTHON.
A VÉCZKEI KERTEK ALATT...
AZ ŐRSÉGEN.
ÉLET, REJTELMES ÉLET...
AZ ÖRÖMHÖZ.
HALOTTAK ESTÉJÉN.
EGYETÉRTÉS.
KOSSUTH HALÁLAKOR.
GONDOLATOK.
A RÓZSÁK HÁROMSÁGA.
FELAVATÁS.
IDEGENBEN.
MÁRCIUS 15-ÉN.
SZŐKE JANCSI.
NEM HARAGSZOM...
TÁJKÉP.
DEZSKASÁTOR.
MESZLÉNYI.
FIRCZÁK GYULA.

MI NEKEM EZ A FÖLD?
A TÉL.
A TAVASZHOZ.
DAYKA SZOBRA ELŐTT.
SZOMORU ERZSI.
A KISÉRTET.
A TURI HARANG.
EGY KASTÉLY ELŐTT.
HA UTRA KÉL...
AVATÁS.
A BOR.
A VIZ.
A TYÚKFIK.
A KEVÉLY.
EGY ŐSZ TUDÓSHOZ.
FELRAGYOG...
MEGVETLEK...
MEGHALT.
PIHENSZ...
A TEMETŐKERTBEN....
REJTETT VÖLGY ÖLÉBEN...
MEGOSTOROZTAD ŐKET...
MEGNYUGVÁS.
NEM UGY VAN, MINT RÉGEN...
BARÁTAIM.
HOL VAGY ARANY JÁNOS?
A RABONBÁN LÁNYA.

ÖZV. FÜLÖP ANDRÁSNÉ
sz. GÁL TERÉZ
ÉDES ANYÁMNAK
FIUI SZERETETTEL.

Hazámban a szó árja ömledez;
Oh Múza, légy irántam hát kegyes, -
Sugj... de egy szót se, mi fölösleges!

DALAIMHOZ.

Sorstól üldözött szülőnek
Árva magzati,
Nem remegtek a világba
Szerteszállani?

A világba, idegenbe
Ismeretlenül,
Hol reátok tán kacaj vár
S örök éj terül!

Gunynak töre és felejtés
Síri éjjele
Lehet-e az útra szállók
Biztató jele?

Egy sugallat váltig int, hogy
Ne eresszelek,
Más sugallat váltig unszol,
Hogy csak küldjelek.

Ez a kettő - sátán s angyal
Környez untalan,
S habozásnak általútján
Állok nyugtalan.

Mert hogy melyik a sátánom,
S melyik angyalom,
Nem tudom s azért a kétség
Ólomsulya nyom.

Mindegy! érzem, hogy az egyik
Rabul ejte már,
Rátok hát, dalok, az élet
Vándorbotja vár!

Menjetek csak s hozzatok hirt
Arról majd nekem:
Melynek szót fogadtam, rossz-e,
Vagy jó szellemem?

ÉLETEM.

Oh munka, nagy verejtékhullató,
Te vagy legrégibb hű barátom!
A folyton játszó zsenge korba' volt
Veled első találkozásom.

És megszerettelek, habár előre
Oly idegen voltál előttem,
De csakhamar megismerem jószágod
S azóta véled összenőttem.

Elválhatatlan hű társak vagyunk mi;
Az est, ha kínálgatja álmát:
Váláskor a viszontlátás reménye
Lövelli ránk aranysugárát.

S mihelyt a lomha éjt a harcias nap
Sugárnyilai messze űzik,
Az ágy ölelő karját szétszakitom
S hozzád szegődöm napszendültig.

S mig együtt izzadunk, kenyért keresve,
Nagy műhelyében az életnek,
A vaskötelmek napszakán felül
Míndig marad időfelesleg.

S ez drága kincs nekünk, könnyelműen
- Mint oly sokan - nem vesztegetjük,
Kincses tárába a hasznosnak, szépnek
Nagy gondosan kamatra tesszük.

Hisz ez a föld oly véghetetlen gazdag
Magasztosult szív - s elmekincsben,
S oly olthatatlan szomj epeszi lelkem.
Hogy abból a kincsből merítsen.

Mint érkező atyát a gyermeki,
Körülfognak az órák otthon,
Az egyik erre, másik arra huzgál,
Nem engedik naptájt nyugodnom.

Az egyik így szól: jer velem a bűvös
Lánglelkű költők lúgasába,
Másik a tudomány könyv-rengetegjét
S magas bércormait ajánlja.

Van óra, melyben egy-egy költeménykét
Alkotni én is kedvet érzek,
S boldog vagyok, ha ép a teste, lelke,
Mely műbe én leheltem éltet.

Ha elmém fárad, hangszeremhez ülök
S bús és vig hangokat verem ki,
A dalt, zenét, szívemnek balzsamát,
Oly végtelen tudom szeretni!

Véső, ecset szintén barátaim,
Velök gyakran töltök víg órát,
Festmény, faragvány együgyű valóban,
De elűzik a nap unalmát.

S ha izmaimba petyhüdés lopódzik
És megrabolja üdeségét,
Sebaj! legott szoritom két marókra
A kapa vagy az ásó végét.

S verejték csordul végig arcomon,
Mig irtom az áldatlan dudvát;
De termőbb lesz a tő és érezem
Gyengült erőm megizmosultát.

A természet gyakorta int felém,
Kitárt keblére kész ölelni,
S nekem bizony nem kell sok unszolás.
Mert nincs, mint ő, áldottabb semmi.

Igy élek napról napra, változatlan
Igy telnek el a fürge évek,
És áldlak Istenem, hogy annyi lény közt
Megadtad nékem is, hogy éljek!

KERTÜNKBEN ÜLÖK.

Kertünkben ülök a gyepes part tetején,
Lecsüngetem lábam a part meredekén.
Néha öntudatlan
Oda koppan sarkam
S az omlatag martról göröngy fut a mélybe,
A lenn folydogáló patak fenekére.

Tul a keskeny pallón, a patak mentében,
A „kis szer” kunyhói állnak kettesében.
Barna tetők alatt
Patyolatszín falak
Apró szemeikkel messzi kandikálnak,
Rájok terül itt-ott lombja gyümölcsfáknak.

Csend vagyon... A telkek munkabíró népe
Fürge sarlót forgat künn a nap tűzébe'.
Benn nagy nyugalom van;
Áthallik azonban
Ebnek csaholása, kakas rikoltása
S játszó gyerekeknek vig kiáltozása.

„Kis szer” elvén hosszú hegy, égbe törekvő,
A hegy alja kert még, azon felül erdő.
Fel a rengetegen
Egy árok-út megyen;
Megyén, a mig felér a hegy tetejére,
Itt-ott belevész az erdő sűrűjébe.

Oh magas hegy, ha én tetődre mehetnék,
Az Isten egéhez mily közel lehetnék!
Lábujjhegyre állva,
Karomat feltárva,
Megsimogatnám a nyájasarcu eget,
Üstökön ragadnám a futó felleget.

S ha hegymögi tájon tekintenék végig,
Elláthatnék épen a világ széléig.
Tul, a hegy tövébe'
Van a világ széle,
Egészen odáig nem tanácsos menni,
Ki odáig menne, le találna esni.

Isten őrizzen, hogy menjek hegytetőre,
Ott bujkál az erdő annyi réme, szörnye.
Még valami talpas
Medve, avagy farkas
Találna s megenne ott az erdő árján,
Anyám s testvéreim soha meg nem látnám!

Mögöttem valami csörtetni kezd ott fönn,
Aztán nagyot koppan lenn a gyepes földön.
Nosza, fölpattanok,
Fa alá szaladok:
A nagy körtefáról körte hullt le, érett,
Piros is, sárga is, s mint a méz, oly édes.

Sóváran tekintek fel a magas lombra,
Egy-két körte ha még onnan lepotyogna!
S ime, ágról-ágra
Szép fürge madárka
Szökdel csicseregve, boldog öntudatlan.
... Lélegzetet folytván állok mozdulatlan.

Csak szemem kíséri minden fordulását
S égető vágy gyötri szívem kis világát.
Alább-alább szökve
Lejut a fatörzsre,
Egyszer csak eltűnik a törzs odújába',
Egy macskaugrás és... foglyom a madárka!

Bal tenyeremmel az odú száját fedem,
Az odú gyomrában kutat a jobb kezem.
Sir, vergődik, csipked,
Fáj egy kicsit, mindegy!
Kézre kerül mégis, higgyek-e szememnek?
Olyan boldog, mint én, nincs a földön gyermek!

Tenyerembe zárom, csak a feje áll ki,
Reszket, pedig nyáron nincsen oka fázni.
Nagy lélekszakadva
Futok az udvarra,
Hugomnak, öcsémnek mutatom: madárka!
Van öröm, tapsolnak körültem ugrálva.

Pitvarba legottan s pitvarból a házba
Iramodunk együtt nagy hejehujázva.
Fél lábát fonálhoz,
Fonált asztallábhöz
Kötjük s kínálgatjuk - ámbár neki nem kell -
Vizzel s összemorzsált kenyéredelel.

Megnyilik az ajtó, édes anyánk lép be,
A mikor betoppan, mosolygó a képe.
Mosolygó, de mindjárt
Felhők elborítják.
- Ugyan, e kis állat neked mit is vétett,
Tanultál-e tőlem ily kegyetlenséget?

Hátha sátorosok, ama világcsufak,
Kik untalan róják a nagy országútat
S olykor itt is járnak,
Téged ellopának
S kötnének kötéllal i g y a sátorfához
S nem eresztenének jó édes anyádhoz.

Old le fiam, old le s ereszd szabadjára,
Árván maradt párja ne sirjon utána!
Meglásd, elröptében
Megköszöni szépen.
- Megesik a szívem a fogoly jószágon,
Jaj, csak engemet is ily sors ne találjon!

A küszöbre állok s kezemből a madár,
Mint a kirepitett nyilvessző, tova száll.
Rövid pihenőre
Ül egy fatetőre,
Látni, visszafordul s dalt csipeget hálába',
Én meg fájó szívvel merengek utána.

Leáldozik a nap, érkezik a csorda,
Előbb a sertésnyáj szalad nagy sikoltva,
Aztán a mekegő
Kecskék tűnnek elő,
Leghátul bival és tehén elegyesen
Nyugodtan lépdelve s fejbőlintva megyen.

Csorda láttán nagy az én gyönyörűségem,
A kapufélfához támaszkodva nézem.
De ha ér előmbe
A bika bömbölve,
Kapun belül termék, mint a gyors karika
S ingerlem ökelmet nagy bátran: bumm bika!

A vacsora készen, körülüljük négyen,
Anyám s testvéreim - atyám sir mellében -
Imádsággal kezdjük,
Azzal is végezzük,
Lefekvés előtt még eggyel megszerezünk
S alszunk párosával (én öcsémmel együtt).

Aludni s álmodni gondtalan világot
És tovább folytatni émetten az álmot,
Álom s valóélet
Egy ikertestvérek,
Részünk csak egyszer van ily paradicsomban,
Egyszer, soha többé: a szép gyermekkorban.

ELSŐ EMLÉKEIM.

Parányi gyermek voltam még, mikor csak
Örülöm kellett volna s játszanom, -
És én, szegény fejem, megismerém már,
Mi az a gond és gyötrő fájdalom.

Ott álltam jajgató ajakkal akkor,
Vörösre sirt szemekkel álltam ott,
A szemfedős ravatalnak tövével,
Melyen feküdt a legdrágább halott.

És térdre hulltam s így rimánkodám:
Miért ragadtad el, óh sors, atyánk?
Fel nem jó többé sirja mélyiről
S mi lesz velünk? hisz rosszak nem valánk!

Nem hullat részvétkönnyeket a szikla,
Ha szivrepesztőn bűg rajt' a madár.
A telhetetlen sir nem adja vissza
A kincset, melyet mély gyomrába zár.

De mégis a rideg sir keble megnyílt,
Felkelt belőle egy rém szörnyalakja,
Felkelt egy rém, a sápadtarcu inség,
Hogy az árván élőket fojtogassa.

Egy őszi nap zsibongás verte föl
S dob perrenése csöndes udvarunkat....
S el kelle hagynunk, el örökre aztán
Kegyetlenül kifosztott otthonunkat.

Egy rozzant kunyhó lett rideg tanyánk,
Kétszer ha tágabb, mint egy sirverem,
Út mentén álldogált egy ablakával,
Mint félszemű koldus félmeztelen.

A gócalján didergénk télidőn,
A süllőgő fa füstös üszke mellett,
Künn szitkozódott a vad szélvihar
S becsapdosott ránk a fagyos lehellet.

Oh kunyhó, hányszor álmodom terólad,
Most, hogy süt nyájasabb sors napja rám!
A multak szenvedéses éjjelének
A hazajáró lelke vagy talán!

Látom a puszta falt, a fal meszén
Egyetlen dísz egy óra, ócska már,
Hiven kitart velünk a szenvedésben,
Tompán ketyeg s fáradtan meg-megáll.

Egy széle-hossza szekrény a sarokban,
Két pár fiókja rejt könyvet, ruhát,
Egy-két cserépedényünk tartja válla
És lelki vigaszunk, a bibliát.

Karospad vézna teste nyújtózik
Fal mentén, asztal áll előtte s két szék,
Nincs semmi más e konyhó belsejében,
Mindössze ennyi minden házi készség.

De van egy, óh mégis van egy, - az ágyunk,
Hogy bírnám elfeledni, Istenem!
Hiszen e szent butorban csillapult el
Inségünk jajja minden éjjelen!

Lágy fészke volt ő bágyadt tagjainknak,
Lágy fészke álmodott boldogságunknak;
Pihenve rajt, atyánkat élve láttuk
S kenyérrel dúsan rakva asztalunkat.

Mert mi csak álmainkban lakhatánk jól,
Émetten ép hogy étlen nem halánk,
Csak szájunk ízét adta meg az éttek,
Az a csekély, mit mohón felfalánk.

Megjött a kikelet; kíséretében
A dalosoknak milliói jöttek;
Az égi tűz hőbben kezdett lobogni
És fölmelengeté a dermedt földet.

A földnek ébredését himnuszokban
Zengették bűvöslantu fülmilék,
Örömhírét az újraébredésnek
Gyorsröptü langyos szellők szétvivék.

Örömré gerjedt erdő, rét, patak
S kunyhók, sátrak lakója egyaránt,
De a mi kunyhónk özvegyét s árváit
Az elválás gyötrelmi szaggaták.

A nap nyugodni szállott; még utolszor
Reánk függeszté bucsuzó szemét,
Aztán lehuny; jött üszkös est nyomába,
- Harang kondítá jötte vészjelét. -

Térdünkre hulltunk s reszkető ajakkal
Végig csilingelők az Úr imáját,
Anyánk sóhajtvá, halkán esdekelt,
Aztán fennhangon folytatá fohászatát:

„Oh Magasságos, árvák s özvegyek
Oltalmazója, nézz le ránk e percben,
Az elválás kimondhatatlanul
Mélységes kinja közt irgalmad esdem!

Most még együtt van itt az árbocától
Fosztott család, én és e három árva,
Holnap a sors viharja szerte űz
Örökre tán, a mostoha világba.

Éltesd, növeld fel őket, Istenem,
S a becsület ösvényin légy vezérök,
Karomba és szivembe önts erőt,
Hogy dolgozhassam és küzdhessek értök!”

Zokogtunk, gyermekajkunk jajgatása
Anyánk áldó szavával egyesült,
És rendre csókolók egymásnak arcát
S arcunk egymás könnyétől nedvesült.

Aludni tértünk; együtt álmodásunk
Utólszor volt a nyájas ágy ölén;
Hugom keblére kulcsolá anyánk,
Én átkarolva tartám jó öcsém,

Aztán berontott ránk, mint vad poroszló
Az álmainkból fölriasztó reggel,
S a kéve széthullt, - szétperdült a lomb,
Megsulyosítva bús könnypermeteggel.

A gyöngye özvegy, a törékeny szál nő
Küzdelmet állott hosszut, férfiast.
A becsület és munka fegyverével
Harcolt, míg jobb sors napja nem viradt.

MENNYI CSILLAG RAGYOG...

Mennyi csillag ragyog a végtelen égen,
Mennyi magyar hullt el eddig csatatéren!
Ha mindannyi magyar csillaggá vált volna,
Kétszer annyi csillag kelne az égboltra,
Ég be fényes volna!

Mennyi víz dagasztja a tengerek medrit.
Mennyi vére ömlött a magyarnak eddig!
Volna az a sok vér mind együvé folyva,
Tenger a föld színén kétszer annyi volna,
Föld be piros volna!

Hogy van az ég alatt magyar s Buda fennáll,
Nem is volt, nem is lesz nagyobb csuda annál.
Ezer esztendeig tárta szenvedésünk,
Mégis, mégis élünk!

Mely nép ezer évig csak szenvedett, vérzett,
Méltó, hogy érjen új, boldog ezer évet.
Igazságos Isten, óh add meg azt nekünk,
Téged arra kérünk!

EGY FAKERESZT ELŐTT.

Hol két ösvény egymást keresztezi,
Ott áll egy ócska, törpe fakereszt.
Mögötte csermely csörgedez szünetlen,
Imát morzsol s halk himnusz zeng talán.
Töve körül egy-két tövisbokor
Leskődik, apró gyilkait kivonva;
Kiátkozottan élnek ők azóta,
Hogy megvérezték fennkölt homlokát,
Ki értünk meghalt egykor a kereszten.

És varju károg néha vállain;
Rút károgása káromlás talán?
Oh nem, bűnbánat s lelkipurdalás
Jelképe rajta e komor madár.
Iszákja terhét hurcoló öreg
Amint előtte nyögve vánszorog,
Képét veti mellére s homlokára,
Hálául, hogy kikapta mára is, mit
Az éhezőknek napi ételül
Minden imánál istenibb imában
Atyjától kért a nagy kinszenvedő.

Megilletődve állok én alattad
- Nem korhadó fa - halhatatlan eszme,
Termékenyítőbb, mint a kikeletnek
Varázshatalma, ki szívem kertjébe
Nem hervadó virágot oltogatsz.
Vak volna elmém s törpe nélküled,
Örök vándorként kóborogna itt lent
S töprengne a lét nagy kérdésein;
Veled a földnek légkörén felül
A titkot rejtő mindenségbe szárnyal
S látása végtelenre szélesül.

Ragyogj utamra, óh kereszt, e véges
S majd végtelen valón, és sugaradnál
Csillagról én csillagra lépdelek
S mosolygok a földnek rögéhez láncolt
Hitetlenek töprenkedésein.

AZ ESZME.

(Karácsonyi gondolat.)

Az Ige testesült..... azóta hányszor
Megtestesült az Eszme!
S a testesült eszmét hányszor feszíté
A föld fia keresztre!
Mert minden eszme égből száll alá
S lent Golgotára jut, -
A mennyég szent magaslatáról földi
Örvénybe visz az út!
Ugy van! Születni s halni jött az Üdv, - ám
Aztán föltámadott!
Az eszme élni akkor kezd valóban,
Ha sirban nyughatott....
Bölcső s koporsó testvér mesgyején tul
Öröklét honja vár, -
Csak a silányt bírod megölni végkép
Te marcona Halál!
Lelkem, hüvelybe zárt magasztos Eszme,
Istentől lelkezett, -
Bölcsőd volt; sirod is jön..... és azon tul
Örök lesz életed!

ALFÖLD.

Nem tudom miért, de oly igen szeretlek
Téged, te nyiltarcu magyar rónaság!
Szeretők szíve se' lángol tüzesebben,
Gyermekek se' szereti jobban az anyát.
Pedig nem ölödben ringatták a bölcsőm,
Másutt hajnalodott rám a földi lét:
Zord fönsséggel hol a székely bércek orma
Fellekkoronába rejti tar fejét.
Tán a te két költőd - Isten csalogányi -
Kedveltette úgy meg a te képedet?
Oh, föld soha nem volt úgy megénekelve,
Mint ők énekeltek, Alföld, tégedet!
Avagy népedért vagy oly kedves előttem?
Oh, e nyílt, e bátor, józan, büszke faj!
Isten első népe s mint az ősi székely,
Az utolsó izig oly igaz magyar!
Vagy tán őseinktől, kik e hont szerezték,
Öröklődött rám e forró vonzalom?
.... Ezer éve mult már, indulva keletről,
Hont keresve törtek útlán útakon.

Kárpátok vállain már innen valának,
Lejtős rengetegit immár gázolák;
Egyszer csak a szük táj hirtelen kitágult:
Te álltál előttök, tündér rónaság!

S tomboló örömnnek szilaj zaja zendült,
Örömjajtól ég és föld megrázkoda;
Te mosolygva intél a megérkezőknek
Nyílt alföld, magyarok új s örök hona!

E lelkesedésből ég bennem egy szikra?
Ej, honnan ez érzés, mért kutatni azt!
Székelyföld után hogy szívemben, óh alföld,
Tied az első hely, annyi szent igaz!

OTTHON.

A munkásság zordon, szótalán egy férfi,
Küzdelem tövise tenyerét megvérzi;
A nyugalom vidám, csevegő egy lányka,
Gyógyítón a vérzőt kebelére zárja.

Éjet nappá téve; izzó küzdelemben
Hat erős napon át tör a munka engem,
De mielőtt sarlóm új pásztába kapna,
Mesgye a hetedik megpihenek rajta.

S képzeletem, amely más időben tesped,
Kap e pihenőben kóborolni kedvet.
Összejár ilyenkor országot-világot,
S oda tér be végül, hova mindig vágyott.

Csörgő patak mentén, keskeny völgy ölében,
Ott a bucsujárom, szent az a hely nékem;
Oda zarándokol képzeletem váltig
A mult templomában suddogni imáit.

Csitt!.... Körülem zajnak légyszárnya se lengjen,
Hang föl ne riassza álmodozó lelkem!
Im, előttem nyüzsg a szülőföldi élet,
Csitt, világi zaj, hadd szemlélem e képet!

Nyári szombatest van; az éj oceánja
Kiáradt keletről már a félvilágra;
Völgy, domb, erdő sötét hullámiba mélyedt,
Látni csupán itt-ott aranyszigetkéket.

Aranyszigetekcskék órjás hegyek csúcsán,
Azokat is hamar elborítja hullám,
S nő a tenger, míg az ég iránt csap össze,
Hogy a csillagokat fényesre fürössze.

Munkástól a mező takarított tiszta,
Tért ismét az élet a faluba vissza;
Az udvaron sincsen semmi félbe-szerbe,
Izes vacsorának van immár a rendje.

Esti könyörgésre, vig vacsora sorján,
Megkondul a harang a toronyba' tompán,
„Gyermekek!” - szól oda az anya serényen,
Tudják azok, a szó mire való legyen.

Hamvas gócaljáról bujnak ki középre,
Ereszkednek ottan egymás mellé térdre
S dicsérik az Istent, ki a hogyan tudja,
Csilingelő szavok kihallik az útra....

Nincs dolognap holnap, lesz idő pihenni,
Kurtábbra lehet ma az aluvást venni.
Eregel is a nép a kapu elébe,
- Régi szokás tartja - vig beszélgetésre.

Veszteg ülnek itt-ott az élemedettek:
Balzsam a pihenés a törődött testnek.
Ülni a legénynek nagy kárhozát volna,
Lány körül sűrögni, az a legény dolga!

Ki nem béna, ép szál, indul is, a mennyi,
Szerelem völgyébe' lányvirágot szedni.
Mindeniknek megvan a maga virága,
Kinek a szőkéje, kinek a barnája.

Fényes, holdvilágos utca hosszat végig
Csendül ének, füttyszó, akiknek szól, értik.
S kimegy a kapuba, ha már künn nem állna,
Apja-anyja mellé a gazduram lánya.

De hadd mulassanak kedvükre miattam,
Csöppet sem irigylem, tréfaszó ha pattan;
Nem hallgatom, nem, a kedves léhaságot,
Kóbor gondolatom mások körül jár most....

Haj, mit időzapor fehérre tisztáza,
Arc, mit hosszú öltő összeborozdála,
Bölcs igékre nyíló nyájas öreg ajak:
Ezek, amik mostan annyira vonzanak!

Kopott öreg hajlék nagy fa árnyékában,
Néhanapján bölcsőm ott ringatott lágyan.
Most idegen szemmel tekintek reája:
Idegen családnak új fészke, tanyája.

Simára sikárlott töltés van előtte,
Néhány öreg oda gyülekezett össze;
Régi jó időkből ismerős egy szálig,
Közük elegyült az öregbátyám is.

Gyujtogatják sorra emlékezet mécsét,
Pislogása mellett a mult idők éjét
Járogatják rendre, ki vigan, ki búsan,
Ki tövis közt lépve, ki virágos útban.

Most öregbátyámon van a beszéd sorja,
Jaj, a szívem nagyot dobban minden szóra,
Alig, hogy ketté nem szakad keservében,
Hiszen a mi sorsunk emlegeti épen!

„Szegény András! - s ezzel az atyámat érti -
Ez a földi pálya mily rövid volt néki!
Pillanta reménye hosszú életutra
S leselkedő halál orozva leszurta!

Hát a csemeték s a gyászos özvegy hol van?
Nagy ideje, róluk még hirt se' hallottam.
Ugy szerte kallódtak, ez erre, az arra,
Mint a lomb, őszi szél ha szerte kavarja.

Élnek-e, ha élnek, micsoda kenyéren?
Keserűn, mely ázik könnyes verejtéken?
Ha azon is, hagyján, csak a három árva, -
Ők teremjenek majd igaz emberszámba!”

Megszakad ajakán a szó e beszédre,
Meleg könnyecsep hull le a keze fejére,
S megsajog a szive azoknak, kik hallják
A rokoni részvét őszinte fájdalmát.

Késő este van már, késő szombateste,
Bekerül az útról ifjuja, öregje,
Édes nyugalomba szenderedik minden.
Drága szülőföldem, áldjon meg az Isten!

A VÉCZKEI KERTEK ALATT...

A véczkei kertek alatt
Szép csendesen foly a patak.
Ha nem ömlik zápor,
Vize tiszta máskor,
Hej, de nagyon zavaros
Kenderáztatáskor.

Elázott a kender nagyon,
Mossa rózsám a patakon.
Térdig benn a lába,
Gömbölyü szép lába,
Csipőjére feltűzve
Piros rokojája.

Kenderfő van a kezébe'.
Veri a patakot véle.
Üssed, ne sajnáljad,
Inkább szaporázzad
S a hányat ütsz, annyi csók
Illesse orcámat!

Ha kimostad, setétvégbé'
Felrakom én a szekérre;
Tetejére ketten
Fel is ülünk, szentem,
S lassan hajtok hazáig,
Minek is sebessen?

Csöndes este, holdvilágban
Kitiloljuk kalákában,
Lesz ott legény s lány is,
Ha kell, akár száz is,
De én a főt csak neked
Tördelem egy szálig.

Téli estén a fonóba'
Gondod legyen az orsóra,
Ejtsd le, rózsám, gyakran,
Hogy én kézbe kapjam,
Érte járó zálogért,
Csókért visszaadjam.

Farsangon ám gyöngy az élet,
Hej, csak egyszer érkezzék meg!
Hegyen-völgyön, hajaha!
Lakadalom járja,
Mi leszünk a falunak
Legboldogabb párja!

AZ ŐRSÉGEN.

Körülöttem koromsetét éjszaka,
Fölöttem a tiszta égnek
Ezer fényes csillaga.
Öreg éj van, senki fia nincs ébren,
Csak egymagam virrasztok az őrségen.

Sétálgatok csendes, lassu léptekbe',
Gondolatom szanaszét jár,
A sorsom jut eszembe.
Busan alácsüggesztem a fejemet,
Alig birom megnehezült szívemet.

Szidalomszó a katona kenyere,
Áristom a vetett ágya,
Gyaloglás a kedvese.
Ki sohase' volt közlegény-katona,
Azt se tudja, mi az élet nyomora.

Feltekintek az irgalmas egekre,
Nyugat felé legszebb az ég,
A falum jut eszembe,
Édes falum képe felém úgy ragyog,
Mint e koromsetétben a csillagok.

Szellő fúja, harmat veri arcomat,
Alig várom, hogy kinyiljék
A világos virradat!
Irok haza olyan igaz levelet,
Ha olvassák, forró könnyük megered.

Édes apám s felnevelő jó anyám,
Vigasztaljon a jó Isten,
Ha gondoltok énreám.
Nézzétek csak kis kertünkben a fákat,
Ha sárgulnak, visszatérek hozzátok.

Gyenge babám, falu legszebb virága,
Ne hervadjon a te arcod
Én érettem hiába.
Szűret előtt őszi széllel örökre
Visszaszállok a te puha öledbe.

ÉLET, REJTELMESES ÉLET...

Élet, rejtelmes élet,
Reményeim betöltöd-é,
Avagy ledöntöd s omladékit hantúl
Boritod csontjaim fölé?

Gyakran el-eltöprengek, és miért?
Ha úgy akarja Istenem,
Akkor ha minden sátán rám tör is,
Csak végrehajtom nagy művem.

S ha cél felé futtomban pusztulok,
Mi veszteség van abban?
Belátom: nincs rá égi küldetésem
Hogy művem végrehajtsam.

De felbukkant a végtelen nagy eszme
Lelkem mélységiből,
Miért fogamzott ép az én lelkemben,
Ha másnak tartva föl?

Lelkem, remélj és törj előre bátran
A nagy, töretlen úton!
Téged jelölt ki Isten s nem lehet,
Hogy balsors földre sujtson.

Mert meg fogom alkotni, meg bizonynyal,
Csodás nagy művemet.
Hit, képzelet, ész háromsága nyújt rá
Legszentebb ihletet.

Oh, meg fogom alkotni vigaszul
S édes reményül millióknak.
Megnyitom zárait s kitárom végig
Szent ajtait a nagy titoknak.

S mily bátran lépek aztán a küszöbhez,
Hol test s léleknek válni kell, -
A halál gyász zászlója lesz nekem
A legszebb győzedelmi jel!

AZ ÖRÖMHÖZ.

Öröm, öröm, te legritkább vendégem,
Csakhogy már engem is meglátogatsz!
Oly rég nem láttalak, el is feledtem
Egykor jól ismert nyájas arcodat.

Óh, ülj le, édes vendég, e kebelben,
Melynek árvája búgyötört szivem,
Vendéglátóbb gazdára nem találsz,
Magyarosabban nem lát senkisem!

Olyan vagyok miként a puszták mélyén
A roskatag, legelhagyottabb csárda,
Amelybe ép oly ritkán téved útas,
Mint te, öröm, keblemnek kunyhájába.

S ha jössz is, oly rövid tartózkodásod,
Mint észak hómezői közt a nyár,
Még fel sem olvadt mind a jég szivemben
És boldogságos arcod messze már.

Ha távozol, nézek merőn utánad,
Mig el nem főd a távol fátyola;
Özvegy szülőnek búja száll belém, ha
Nagy útra kél egyetlen magzata.

S csak a viszontlátás erős reménye,
Mi még a lelket tartogatja bennem,
Ha ez se volna, holtan omlanám
Váláskor össze a roppant keservben.

HALOTTAK ESTÉJÉN.

Esthomály borult a hervadt őszi tájra,
A lombtalan fákat sovány szellő járja.
Alszik a természet téli bölcsejében,
Mély némaság hallgat a földön, az égen.

Csupán a halottak tanyája nem halott,
Csak a temetőkert zaj s fény tanyája most.
Hantok hátán lobog ezer pici fénykör,
Valamennyi csillag oda hullt az égről.

Maga maradt a hold az ég tengerében,
Barna felhőszirtnek partja közelében.
Bámulva áll ottan s mint kíváncsi gyermek,
Nézi, temetőben vajjon mit mivelnek?

Szivem olyan sötét, lelkem olyan bágyadt,
Ráfektette kódét valami mély bánat.
Csak az Isten látja, mily fájdalmat érzek,
Amint végig nézem ezt az esti képet!

Ifjan hervadt élet porlad itt egy sirba',
Öreg pár fölötte sűrű könnyét sirja;
Megrezzen mögöttük az akácfa lombja,
Gyermeük szelleme mintha közte bolygna.

Két parányi mécses pislog ott egy hanton,
Görnyedez előttük ifjú özvegyasszony.
Ki legfőbb kincse volt, hitvestársa hol van?
Beh mélyen aluszik lenn, a hideg porban!...

Visszagondol szegény boldogabb időkre,
Hú hitvese élő képe leng előtte,
De amint mogorván a szél arcul csapja,
Felriad.... s kialudt mécsét gyujtogatja.

Tört virág - menyasszony - örök ágya felett
Zokogó zenének halk hangja kesereg.
Kesereg... elárvult vőlegény huzatja
S patyolat kendővel szemét száritgatja.*

Magánosan egy domb, aszú lomb belepte,
Fölötte mécs nem ég jel sem áll mellette,
Csak a szomszéd sirról hull reá gyér sugár
S egy árva kis fiú sirkő helyett ott áll.

Ott áll s imádkozik.... Inségdulta arcán
Bús áhitat dereng, mint ősszel a halvány,
Hervadt leveleken a hold sápadt fénye.
Reménye, támasza a sirba van téve!....

* Néhol szokás halottak estéjén a temetőben bús dalokat húzatni.

Árva vagyok én is. Szegény jó atyám te,
A koporsófedél beh réges-rég zárt le,
Beh korán elhagytál! És nem ég, gondolom,
Egy szál gyertya sem ég elhagyott sirodon!

Mert minket, kik élünk, messzi földre hajta
S elszórt egymástól is sorsunk bős haragja.
Ha ezt végigérzem, szemem könybe fülád,
Hideg könybe, minőt őszi felhő hullat.

S gyászos gondolatom elröppen a tájra,
Mely ölébe szegény jó atyámat zárta.
Csöndes sóhaj gyanánt lebeg sirja felett
S lelkeért az éghez buzgó imát rebeg.

EGYETÉRTÉS.

Ott áll ő roppant sziklabástyaként
Hazák, országok szent határain
Ellenséget riasztó zord fönsséggel.
Csak a földrázkódásnál is fenébb
Polgárviszály omlasztja le falát,
De omladéka ép védettinek
Feccsenti szét testvérietlen vérét.
Igy rendelé Isten, pártos tusáknak
Legérdemeltebb büntetéséül.
Először a gyönyörre alkotott
És nagyhatalmú tiszta szellemektől
Szenvedte a legszörnyűbb támadást,
De omló sulya akkor is a pártos
Vezért találta s együtt társival
Világrendítő rázkodás között
Lerántá a mélység sötétibe.
Azóta hányszor kelt föl ellene
A pártviszály s ontott Káin-kezekkel
Egekbe fölkiáltó szent rokonvért!
Világbiró nagy nemzetek korán
Megásott sirja rá komor tanú.
S a j ó, te feldult ország könyözőnje,
M o h á c s, te századok rablánc - műhelye,
Ki merne kételkedni bennetek!
Egy ezredévvél ékes hősi nép,
Magyar, becsüld és meg ne bontsad, akkor
Új ezredév ormára tüzheted majd
Létednek büszkén lengő zászlaját!

KOSSUTH HALÁLAKOR.

I.

Reszkető jobbmra lehajtom a fejem,
Napvilág van, mégis homályos a szemem.
Homályos a szemem, könny borult föléje,
Sűrű zápor ömlik bal kezem fejére.
Csak zokogok halkán, szivem oly bánatos,
Meghalt Kossuth Lajos!

Meghalt, elköltözött valahová messze,
Vetette a szemét Rákóczi Ferencre,
Mert Rákóczi Ferenc váltig hívogatta:
„Jere, Kossuth Lajos, hozzám a magasba!”
Ott van.... barátsággal együtt ölelkeznek,
Egymás látásába' nagy örömet lelnek.
Oh, de nekünk itt lenn, akik hozzá szoktunk,
Ha valami baj ért, neki panaszkodtunk,
Nála nélkül bajos....
Meghalt Kossuth Lajos!

II.

Magyarország szive bútól megrepedne,
Hogyha Kossuth Lajos benne nem pihenne.
Ne busulj, ne busulj szegény Magyarország,
Jó Kossuth atyánkat Turin felől hozzák,
Bizony hazahozzák!

Megindul a gőzös talpig gyászba vonva,
Hozza Kossuth Lajost hármaskoporsóba'.
Szomorúan fűtyül s meg-megáll utjába',
Hallszik körülötte népek sóhajtása,
Magyarok sirása.

Magyarország szive bútól megrepedne,
Hogyha Kossuth Lajos benne nem pihenne.
Ne busulj, ne busulj szegény Magyarország,
Jó Kossuth atyánkat immár hazahozták,
Ha élve nem, holtan mégis hazahozták.

GONDOLATOK.

I.

(Munkásság).

A tétlenség ördög párnája nyilván,
A munkásság a mennynek ajtaja.
Reggeltől estig ki nemesben fárad,
Imádja istenét szünetlen az,
S nem ér rá, hogy szolgáljon ördögöt.
A rest egy lassan bomladó tetem,
Körülte bűn s nyomor büzhödt köde:
A munkás izma, mint acél, rugékony
S üde az élet benne, mint a hajnal.
A munkától felkérgetült tenyér
Szebb, mint a tétleneknek rózsás ujjja
S a nyugalom csak annak mézizű,
Ki keserű munkát izlelt előbb.

II.

(Modern nő.)

Mi kell ma a m o d e r n nőnek?
Egy férj kenyérkeresőnek
S egy udvarló, k i s é r ő n e k.
Az elsőből egy is elég,
Néha sok,
A másiktól minél több van,
Annál jobb.

III.

(Tudás.)

A ki tudatlan, csak kicsiny halom,
Az ismerettel fokról-fokra nő,
Domb, majd magas hegy, végül fellegek
Fölé emelkedő bérc lesz belőle.
Dicső, ki a nehéz komoly tudásnak
Fenséges ormiról tekinthet széjjel
És szellemének dús bányáiból
Mások közt bőven osztja kincseit.

IV.

(Halál.)

Ne féljetek s oly görcsösen az élet
Hullámtól nyaldosott szikláihoz
Ti ne fogózzatok! Csak eljön úgy is
A mindenektől rettegett halál!

De nem hóhérja ő a nagy Birónak,
Csak durva börtönőr, ki keskeny és vak
És könnytől ázott börtönünkből
Tágas, fényes, szabad világba visz.

V.
(A hit.)

Mindannyi kincs közt legdrágább a hit.
Ki azt elvesztegette, koldusuton
Bolyong az élet utvesztői közt;
Reménytelenség rongya s lelki éhség
Áll oldalán haláltusájakor.
Ki megtartotta, gazdag és hatalmas,
Bátran megáll a legfélelmesebb
Halál előtt s büszkén dacol vele.

VI.
(Szeretet.)

A szeretet legszebb a mindenségben.
Aki magára ezt aggatja ékül,
Szebb annak lelke, mint a kikelet,
S kiben szállása nincs, kietlenebb
A Szaharának homoktengerénél.

VII.
(Szerénység.)

Szüzi erény a nőt nem ékesíti jobban,
Mint a szerénység a dús érdemüt.
Az ajka néma, annál hangosabban
Beszélnek róla nemes tettei.
Ibolyaként magányba rejtezik,
Ám illatától ittasul a lég
S az illattól tömjénezett bokorra
Száll zengeni a mézesajku szárnyas:
Elismerésnek bűvös fülmiléje.

A RÓZSÁK HÁROMSÁGA.

Hogy megteremtett Isten minden szépet,
Az irigylelkű sátán szerte nézett.
„Ha Isten vagy, szerezd meg eggyel,
Mindannyinál sokkalta szebbel!”
S az Úr legott teremte rózsaszált;

- A sátán arca holthaltványra vált
S tagadni kész, ha nyer, ha nem nyer,
Szól: „Isten, hát szerezd meg eggyel,
Még ennél is sokkalta szebbel!”
Az Úr int és elő egy lányka áll,
Mellére tűzve feslő rózsaszál.

Szédült a sátán s szólott vad keservvel:
„Ha Isten vagy, szerezd meg eggyel,
E bájos nőnél is sokkalta szebbel!”
„Már kész, - tekints e nő szívébe!”
A sátán néz.... és összeroskad ottan,
A szivben az erény rózsája feslett
Mindannyi szépnél bájolóbban,
„Győztél, Isten vagy, rettegem hatalmad!”
S rohan... De fent a mennyben angyalajkak
Himnusa csendül: „Rózsák háromsága,
Áve, a teremtés legszebb csodája!

FELAVATÁS.

Hol mint a tenger, partot ér a róna,
S bércek közül az Ung a sikra lép, -
Hol egykoron - úgy szól az ősi monda -
Nagy áldomást ivott Árpád s a nép:
Alföld peremén, Kárpátok tövében
Emelkedik az új csarnok kevélyen,
Szép, mintha tündéarc mosolygana,
Vig és zajos miként a méhtanya.

Művész esze s munkás kezek szorgalma,
Oh múzsahajlék, széppé alkotott;
Tán érzed is, s fejed magasra tartva,
Öntelt mosoly deríti homlokod!
Tünődve járatom szemem te rajtad,
Szép vagy, de így magadban porhüvely csak,
S ez egymagában nem elég nekem:
A testben én a lelket keresem!

Oly visszatetsző és úgy bánt az engem,
Ha szép testben rut lélek üt tanyát!
A test hiányait könnyen felejttem,
Ha rajta szellemfény sugárzik át.
S ha test s léleknek, méltó frigyre lépve,
Vagyon zavartalan szövetkezése:
Az ilyet látni oly gyönyör nekem.
Elmém, szivem hódolni kénytelen!

Ki fejedelme vagy minden erénynek,
Ki minden erkölcs édes anyja vagy:
Hazaszeretet, jöjj, te légy a lélek,
E testben légy az éltető magad!
Szállj fénylő gondolatként homlokára,
Légy búvösen csengő szivdobbanása.
Ha nem te szállsz belé, vagy ott hagyod:
E test nem élt s ha él, lesz bús halott.

A tudomány csak téli nap magában,
Az égnek ivén bár ragyogva jár,
De oly hideg a pompázó ruhában!
A honszeretet nyári napsugár,
Virágot csal a disztelen kopárra,
Patakról a rabláncokat lerázza,
A zárt ajkat hó dalra nyitja fel...
Nekünk a honszeretet napja kell!

Az ifjúság el-eljövend e helyre,
Miként virágos rétre méhsereg,
Ennek sulyosbb, annak könnyebb lesz terhe,
Mit életkincsül itt lelkébe szed.
Aztán, a merről jött, száz s száz irányba
Sodorja innen az életnek árja,
S mi lesz a lángoszlop, a mely neki
Az életuttra fényt fog hinteni?

Az él egyedül üdvözítő hitben,
Kiben magyar honunk szerelme ég,
E nélkül elfordítja tőle Isten
S a szent szabadság örökös szemét.
Legyen bár büszke tölgy: egy szél ledönti,
Legyen bár szikla: rengő föld eltörli;
Avagy tündöklő csillagfény legyen:
Meteorként lehull egy éjjelen.

Ha ez lesz minden ifju hitvallása,
Kit sorsa innen a világba hí:
Nem fogsz az enyészet parancsszavára,
Szép múzsahajlék, porba omlani!
S tudjon az ifju mindent bár, csak ezt ne,
Ha oly tele van is, üres a lelke,
S te, épület, ragyogjon bár falad,
Enyészet átkos omladéka vagy!

IDEGENBEN.

Ki-kimendegélek gyakran a határra,
Felhágok a határ egy kerek dombjára,
Onnan nézek messze,
A nagy idegenbe,
Nagy hegyek tövéről végtelen pusztára.

A sikságon végig járatom a szemem,
Honnan elvetődém, azt a tájt keresem...
Legnyájasabb délre
A kerek ég széle,
Arra nézek, szemem onnan el se veszem.

Madarak repülnek nagy csoportba' lassan
Észak felől délre ott fenn a magasban.
Utánok kiáltok:
Merre, meddig szálltok?
Jó szülőhonomba, hej, üzenetem van!

Hiába üzennél, nem megyünk odáig,
Csak amott a pusztán a jegenyefákig.
S ha addig is mennénk,
Mindent elfelednénk,
Ki tartja fejében a hirt oly sokáig?

Zugnak észak táján mögöttem a hegyek,
Utra kerekednek dél felé a szelek,
Utánok kiáltok:
Merre, meddig szálltok?
Jó szülőhonomba valamit izenek!

Már bizony hiába ne izenj mi tőlünk,
Amig oda érnénk, szellő lesz belőlünk,
S egy virágos réten,
Sűrű erdőszélen
Aludni, meghalni magas fübe dőlünk.

Nagy fekete felhők uszkálnak az egen,
Utoljára rájok fordítom a szemem
S utánok kiáltok:
Merre meddig szálltok?
Szülőföldem felé volna üzenetem!

Már tőlünk izenni hiába, hiába!
Nincs időnk elérni távoli hazádba.
Zápor lesz belőlünk,
Föld elnyeli könnyünk,
Belehalunk a nagy Tiszába, Dunába!

MÁRCIUS 15-ÉN.

Im, egybegyültünk újra, honfitársak,
E nagy napon együtt vagyunk megint!
Vezérle vágya hő imádkozásnak
S a hol most állunk, szentegyház a hely!

Kunyhó legyen vagy gazdag úr szalonja,
Avagy földetlen puszták tér legyen, -
Hol egykét buzgó honfi összegyűl,
Hogy téged áldjon, szent magyar szabadság:
A hely legott templommá változik.

Megváltó szellemünk, magyar szabadság!
E nagy napon születél újra nékünk
S azóta ez a nap igen nagy ünnep:
Minden magyar karácson-ünnepe.

Csekély latomban nincs elég erő
Hogy téged, legdicsőbb, megénekeljen!
Megénekelte már annyi lantosunk,
Nagy és kicsiny s ő is, a legnagyobb,
Ki jött mint üstökös s a harcmezőnek
Vértengerébe nyugodott le büszkén.
Az én dalom méhzümmögés csupán
A csalogányok bájló karában.
Hogyan mernék hát megénekelni?
Nem, - oltárodhoz én imám viszem csak
S imádkozni szabad kicsinynek is...
Leborulok hát szent bölcsőd előtt
Magyar szabadság, kit e nagy napon
Azért küldött le Isten, hogy megváltsad
S magyarrá alkosd ismét a magyart.

Egykor nagyok valánk. A hatalomnak
S önállóságnak boldog édenében
Dicsőnek láttak hosszú századok.
De a gonosz megejtett, bűnbe estünk
S kiüzeténk kérlelhetetlenül
A hatalom s önállás édenéből.
Mohács, te véres, rettentő küszöb,
Rémségesebb vagy annál, melyen egykor
Lángoló pallosával kergeté ki
Első szülénket a haragvó angyal.
Mögötted az elvesztett ősz szabadság,
Előtted a háromszáz éves rabság
Tele oly sok szégyennel, szenvedéssel!
S szabadság nélkül, oh, mit ér az élet?
Virágtalan, avar kóró csupán,
Mely ott szégyenkezik a mesgye nyergén
S gunyt űz vele a zsarnok téli szél...

Ha van igazság, mint történhetett,
Hogy vérrel szerzett birtokán e népnek
A rabság jármát kellett nyögnie?
S ha rabjaink közül egy-egy merészebb
Megláncozott kezét magasra tartá,
Hogy a bitorlónak fejére sujtson:
Jutalma nyaktiló volt s hontalanság.
Ha van igazság, hogy történhetett?
Hiszen a zsarnok nem vett részt velünk
A honszerzés nehéz, dicső művében.
S hogy türheted e megaláztatásunk
Igazság legfőbb őre, Alkotó?
Nem, káromlásra ajkam nem nyitom föl!
Bűnünk vala, bűnhődnünk kelle érte,
S a népek alkotója oly kegyes volt,
Háromszáz évi szenvedés között
Nem engedé, hogy meggyilkoljanak.
Prófétáit elküldé rendre hozzánk,
Küldé Zrinyit, Bethlent és Bocskait
S Rákóczit, akik váltig biztatának,
Váltig kiálták: Félre csüggedés,
A megváltásnak el kell jönnie!

És im, a megváltás megérkezett!...
Eljöttél végre, óh magyar szabadság,
E nagy napon születted újra nékünk,
S kiket megváltál, áldjuk szent neved!

Im, egybegyültünk ismét, honfitársak,
E nagy napon együtt vagyunk megint;
Vezérle vágya hő imádkozásnak
S a hol most állunk, szentegyház a hely.
De ne feledjünk egyet, társaim,
A megváltó szabadság azt kívánja,
Hogy mi, szülöttei ez egy hazának,
Becsüljük egymást és szeressük is.
Oh, annyikép imádjuk istenünket
S ez régi átoksúly szegény hazánkon,
Ez átkot áldássá teremtyük akkor,
Ha a magyar haza oltárain
Kivétel nélkül egyként áldozunk.
És annyiféle nyelv emlőin élünk!
Még régibb átok ez szegény hazánkon.
Ez átok is áldásra fordul akkor,
Ha honszerelmünk egy s leganyaibb
Nyelvét beszéli s érti minden ember.
Becsüljük hát s egymást szeressük is,
A megváltó szabadság ezt kívánja,
S ha teljesítjük: üdvözülni a hon!

SZŐKE JANCSI.

Messze földön, a kerek nagy világon
Ember oly pár szép szeretőt ne lásson,
A mily legény Szőke Jancsi,
A mily leány Barna Panni,
Két virág egy szálon.

„Nehéz idők, nagy háboruk hire jár,
Nem is marad ide haza, ki ép szál;
Hazám hívó szózatára
Elmegyek hát a csatába,
Isten veled, édes!”

„Itthon ülő anyámasszony vitéze
Soha az én szívem mellé nem férne.
Menj és győzve térj ölömbe,
Ha nem jössz meg, szemfödőbe’
Én megyek utánad.”

Kifeslett a tavasz üde virága,
Kilángolt a nyárnak izzó sugára,
Megjött az ősz hideg szele,
De mihaszna, nem jött vele,
Aki oly rég elment!...

Barna Panni fogyó képe halovány,
Párjavesztett gerlice bűg ajakán.
Ki-kiballag a határra,
Hátha jőne? Alig várja,
Oly elhagyott árva!

Jaj, de bömböl a határon az ágyú,
Jaj Istenem, de gyötör a halálbű.
Varjak, varjak hova szálltok?
A rózsámat ne bántsátok,
Istenem, de félek!...

Sötét felhők fogták be a hon egét,
Jó vitézit a magyarnak leverék;
S hej, aki él, vad erdőkbe
Menekül, nem szeretője
Ölelő karjába!

Szőke Jancsi, szegény Jancsi úgy jár,
Megérkezett a véczei határra;
Ott bujkál a rengetegbe’,
A faluba nem mehet be
Szeretője mellé.

Vad poroszlók a nyomába rohannak,
Gyilkos golyót a szívébe szalasztanak.
Oda foly ki piros vére
A fák aszu levelére,
Siratója sincsen...

„Az erdőre rőzsegalyért kijártam,
Barna Panni, neked gyászhiert találtam.
A szeretőd fekszik ottan,
Tán aluszik... tán halottan...
Oda siess, rád vár!”

Barna Panni kap előbb a szívéhez,
És azután semmit, semmit sem érez.
De a mikor érez újra,
Kirohan a sáros utra,
Jajja tör az égbe.

„Jertek lányok, jertek ifjak temetni,
Szeretőmet nyoszolyóba fektetni.
Vessünk neki széles ágyat,
Maga ott lenn úgy se’ hálhat
Menyasszonya nélkül!”

A véczei temetődomb tetején
Nagy nehéz föld Szőke Jancsi tetemén.
Gyászos fejfa minek oda,
Ott görnyedez menyasszonya
Fenn, a feje táján.

Rátekint a nyugovó nap sugára,
Éjfélkor a hold is még ott találja;
De jön reggel a hús szellet,
Holt virágról énekelget
S tova lebben sirva....

NEM HARAGSZOM...

Nem haragszom a rózsámra,
Kibékültem már vele,
Én vagyok most a falunak
Legszelidebb embere.

Szivem nyugodt, mint a falomb,
Ha a szelek alszanak;
Csak úgy rezdül, ha rászállnak
A szép örömmadarak.

Ha benézek a csárdába
Egy-két pohárt üritni,
Tőlem ott benn nyugton ülhet
Bora mellett akárki.

Azt a nyalka, pöndörített
Bajszu legényt se bántom,
Megigértem a rózsámnak,
Szavamat hát beváltom.

De még egyszer ha rózsámra
Meri vetni a szemét,
Tudom, hogy megemlegeti
A magyarok istenét.

Akkor ez az izmos két kar
S ez a fokos megrándul
S vagy én vagy ő, de egyikünk
Nem fut el a haláltúl.

TÁJKÉP.

Erdős dombok, sziklás hegyfalak mögöttem,
Dél felé szaladó nagy róna előtttem.
Egy fa árnyékába
Selyemfüves ágyra
Heveredve nézek a nagy rónaságra.

Hol a nap lenyugszik s balra, a hol fölkel,
Versenyt szaladnak a hegyek a síkfölddel;
Lomhább a nagyobbja,
Elmaradoz sorba,
Valamivel tovább bírja az apróbbja.

Helmezc tájékán egy fióka hegy-törpe
Kiáll a pusztára, néz hátra s előre,
Hol a maradókra,
Hol a szaladóra,
Habozva úgy áll ott, ki tudja, mióta!

Messze, messze délen, ott vagy a légyott
Látni, lehajlott az Alföldre az égbolt.
Alföld kebelére
Arcát fektet le,
Nem tenné, ha nem vón szerelmes beléje.

Szőke bodros felhők - Isten báránykái -
Kisereglettek a szép Alföldet látni.
Ők fenn a magasban,
Én itt lenn magamban,
Egyaránt tudunk mi gyönyörködni abban.

Madárröptényire egy szép kerek erdő,
Azontul a mi van, csupa ég és felhő.
Kerek erdő mellett
Nagy legelő terjed,
Rajta szerteszéjjel tarka nyáj legelget.

Erősen tűz a nap a rét pázsitjára,
Leterül a pásztor erdő árnyékába.
El-elfurujálgat
Vig és bús nótákat,
Gondolatai meg egy lány körül járnak.

Istenem, be boldog az a pásztorlegény,
Egész nap ott él a természet kebelén.
Ha látja nap szálltát
Haza hajtja nyáját
S vigan ölelgeti otthon hű babáját.

Amott a falu az erdőtől keletre,
Gyümölcsfáknak sűrű lombja közé rejtve.
Csak az Isten-háza
Áll ki egymagába',
Birkanyáj közt mintha öreg bojtár állna.

Egy vén országutja a falutól errébb
Hullámozó vetés közt pihenteti testét;
A forgószél pedig
Vele ingerkedik,
Hátán por-oszloppal táncra kerekedik.

Öt-hat ökrösszekér szénával rakódva
A falunak tart és mászik csigamódra.
Egy tanyához jutnak,
Ott megállapodnak,
Míg a béresek a tanyán szomjat oltnak.

Lovasszekér fut el mellettök, nyomába
Porfelhő kél s csikó farkadzik utána;
El-elmaradozik,
Egyet rugaszkodik,
Az anyakancáig meg se csillapodik.

Elöttem csillámlik az Ung játszi fodra,
Kék, mintha az égből hasították volna,
S mintha fodritottan
Szép kacskaringósan
Tüzték volna Alföld peremére, - olyan.

Az anyabérceket elhagyta s a várost,
Lassítja habjai hömpölygését már most.
Nagy út áll előtte,
A szülötte földre
Párszor visszatekint s megy, csak megy előbbre.

A Laborc, azután a Bodrog lesz társa,
Lennebb a Tisza s az öreg Duna várja.
Együtt mendegélnek,
Míg tengerig érnek,
Mennyi népet látnak s mennyi szép vidéket!

Vándor folyó, én is ha veled mehetnék,
Országnak, világnak látója lehetnék!
Dús tapasztalattal
Megrakódnám s azzal
Visszatérnék mint a hű madár tavasszal.

Füst nyuláncol amott, hasonló felhőhöz,
Alatta siklik a hosszutestű gőzös.
Iszonyatos torka
A füstöt úgy ontja,
Mintha mesebeli tüzes sárkány volna.
Gőzös, te vagy a föld igazi fecskéje,
Szárnyatlan embernek szárnya röptülése!
Hányszor röpitetted
Haza levelemet,
Hányszor hoztál onnan viszont üzenetet!
Hozol-e hirt most is székek honából,
Ismerőseimtől, testvérim s anyámtól?
Viszel-e már engem,
Hova vágyik lelkem:
Székely bércek közé, melyek közt születtem?
Nem tudok én szokni idegen vidékhez,
Visszasóvárgok a magamfajta néphez.
Akármilyen szép is,
Ha tündér vidék is,
Legszebb, legédesebb a Székelyföld mégis!

DESKASÁTOR.

Deszkasátor nézeget a rónára,
Magam raktam fecskemadár módjára.
Két fa áll őrt előtte,
Ráhajlik a tetőre,
Kopogtatja a fedelet,
Ha fű a bérc szellője.
Fecskefészkem ez a sátor énnekem,
Nyáridőn át benne töltöm életem.
Ha kinézek ajtaján,
Nevet ég és róna rám,
S kék szemével felkacsingat
Az Ung, mint egy ifju lány.
Gyakran van itt áradása szívemnek,
Dalaim e kis tanyába' születnek,
Itt időzik naponta
Egy bűbájos asszonyka,
Láthatatlan, csak én látom
S csak én velem áll szóba.
Előttem az ősz csak azért oly fanyar,
Mert e kedves kis tanyámból kizavar.
Letépi a lombokat,
Madaraknak osztogat
Utlevelet és engemet
Négy fal között tartogat.

S a kikelet azért olyan isteni,
Mert tanyámat ismét visszaengedi.
Itt vagy újra kikelet,
Üdvözöllek tégedet,
Kis tanyámból nézem a te
Gyönyörű szép képedet.

Sátram előtt egyik ágról a másra
Fütyörészve szökdécsel egy madárka.
Gyönyörködve hallgatom,
Lantom én is hangolom,
Dalba fogok, s édes sátram
Téged zeng e kis dalom.

MESZLÉNYI.

Jertek, dicsérjük őt, a holtat,
Ki messze ment és vissza soh'se tér,
Szive a föld méhébe' porlad
És lelke fent a fényes menyben él!
Lant s férfihoz méltóbb mi volna,
Mint fényt deríteni a holtra,
Kitől már semmit sem remélünk.
Haszonlesés, hizelkedés sátána
Gonosz játékát így nem üzi velünk.

Hatalmas volt; a rang gyémánt sugára,
Fényét ráhinté büszke homlokára,
És porhüvelyé mint a bérei tölgy:
Szálás, szép termetén s ábrázatán
Rajt' csüngeni a szemnek kedve tölt.
De rang és testi szépség egymagára
Szétoszlik a halál fuvallatára,
S mi tul nem éli az enyészetet,
Nem érdemel dalt és emlékjelet!

Elém tárul a mennybolt szent kárpitja,
Kapuít a hit s képzelet megnyitja,
S lelkem szemét magasztos égi
Káprázat, látomás igézi.
Ott ül az elhunyt ékes öltözetben,
Fény- és erényből szőtt sugárzó mezben.
Jobbján a boldog, a szenthirű Hámnak:
Arcáról az üdv hajnalfénye árad.
„Testvérem - szól a menny régibb lakója -
Ittléted boldogságom csak fokozza,
Szemem ott csüngött minden lépteden,
Mig lenn trónoltál árvult székemen
S látván, hogy utad menny felé irányzod,
Megjósolám ez égi boldogságod.

Megtört a sátánnak hatalma rajtad,
Emlékedet ott lenn például hagytad.
Élted nagy folyamát ha nézem,
Önkényt nyujtom elismerésem.
Kicsiny forrás előbb, mint mások élte,
De nőttön nőtt, miglen a rónát érte,
S már folyam, tág és mély mederben ömlő,
Midőn a kedves székvároshoz ér,
Hol mindkettőnk áldott emléke él.
E folyamon, a te szép élteden,
Egy óriási bárkát lát szemem.
Megrakva dúsan jóval, széppel
S nem holmi üres dicsőséggel.
Tán' érted, hogy szivedről szólok,
Melyből egy kincs szünetlen omlott:
E m b e r s z e r e t e t, én dicső barátom,
E legnagyobb kincs a kerek világon.
Szép tőled, hogy az Isten házait
Felékesíteni vágyad tette vitt,
Szép, hogy a népműveltség csarnokára
Bőséged szarva mindig nyitva áll.
De legnagyobb voltál te akkor,
Midőn leszálltál a magasból
És fölkerested a nyomor tanyáit,
S ezreknek száritád könnyes pilláit.
Ruhátlanok, kiket ruháztál,
Az éhezők, kiket tápláltál,
Az árvák, kiknek voltál jó gyámatyja,
A testi-lelki betegek csapatja
Sok ezrivel küldöttek föl imáik
Éretted az Úr tündöklő trónjáig,
Mert enyhülést kezedből vettek el:
Ily szárnyakon szálltál az égbe fel.
Mond, testvérem, ki odalent nekem
Oly hű sáfárom voltál szüntelen,
Most, hogy a magasból szemléled
A muló, hiu földi éltet,
S tudod, mi az igazság s lényeg,
Mondd, nemde az lehet valóban
Nagy, s boldog itt az égi honban:
Ki ott lenn önmagának volt parányi,
S másért tudott csak élni, sikra szállni.
Csak aki önzetlen, s embert szeret,
Csak annak üdv a megváltó kereszt.”

FIRCZÁK GYULA.

Mulandó minden... rang, vagyon magára
Szép tettek nélkül hiu csillogás.
Zörgő levél a büszke tölgysudárba,
Mit gunyos őszi szél a mélybe ráz.
De ki népének - törve nagy célokra -
Volt lánggal égő szentelt csipkebokra:
Sarut megoldva, kalapot levéve
Közelg minden kor s nemzedék feléje.

E vérrel áztatott magyar hazában
Mindannyiunknak jut egy-egy szerep.
A honfi, élte hajnalos szakában
Készül rá, észt, izmot feszítve meg.
S ha férfikor nyara érkezett már:
Kilép a térre, hol rá küzdelem vár
S cselekszik, mint szerepje rendeli,
S küzd, míg a sir hantjával nem fedi.

Nem földszint épület az ember sorsa,
Hol élhetünk mind egy magaslaton:
Sok millión tipegnek lenn a porba',
Néhánya fenn ragyog az ormokon.
A többi közbül jár-kelel és szaladgál...
Mindegy, magasban, közbül vagy alant jár,
A fő, hogy tiszta és boldog legyen
S munkáljon hiven hiten s nemzeten.

A roppant nagyhatalmu zord enyészet
Vízszintre törli éltünk ormait;
Kicsit s nagyot önkénnyel együvé vesz
S egyformán dobja rájuk hantjait.
S a természet szeszélyei szerint tán
Csalán burjánzik a nagy urnák sirján,
S feltört tenyerü napszámos felett
Vadrózsató virága diszeleg.

De egy előtt e nagyhatalmu úr is
Döbbenve és kalaplevéve áll:
A nagy jellemnek érdemkoszoruit
Érintni nem meri a zord halál.
Közelmét s lángészt jellem ékesít csak,
Ezt nélkülözve senki sem lehet nagy.
Sok jellemet adj nekünk, Istenem
S erőt a sir hazánkon nem veszen!

A lángész jellem nélkül fellegerő
Sziklás magaslat, - lombtalan, sivár;
A gyémántfényü rang csupán szemsértő
Vakfény, tűzfaltól visszavert sugár;
S az életpályán kik középen járnak,
Jelképei bátortalan szobáknak; -

A pórnép s munkás tespedő mocsár,
Kerüld, mert mérges gőze száz halál!

Termő hegyórjás jellemmel a lángész,
Rajt tölgyek, fenyvek s bokrok diszlenek;
A rangnak fénye mint a napsugár ég,
Önfénye van s melenget ezreket.
Középen élők csarnokokká válnak,
Hol hiven őrzött nagy műkincsek állnak.
A pórnép s munkás termő ős talaj,
Ott ver gyökért, ki ős erőt akar.

A fülmilék napestig zengedeznek
Szerelmes páruk mellett fészükön;
A bérc patakjai váltig csevegnek.
Gyönyörrel csüngve fán, bokron, fűvön.
Te is, csekélyke lantom, zengj szünetlen
S legyen dalodban legfőbb tárgy a j e l l e m.
Térdet ne hajts te senki más előtt,
Borulj le, ha ragyogni látod őt.

*

Földig lehajtom zászlóm most előtted,
Önként és méltán ünnepelt nagy úr!
Nem hizelgésnek rút sugalma késztet,
Ilyet nem ismer lantomon a hur.
De jellemed oszlopain szememnek
Sugári már gyakorta megpihentek
S nemcsak szabad, de kell örvidenem
A rád sugárzó érdem-ünnepen.

Nagy, fényes polcra rendelt téged Isten
S megáldott ésszel, szívvvel gazdagon.
Szólt: „Őrszemed két czél felé tekintsen,
Gondod legyen az egyház és a hon!”
Szavát betöltöd a parancsolatnak,
E két szent célnak élsz, nem önmagadnak.
Lényed csak az önző nem érti meg,
A jók áldják nagy lelked és szived.

Mi benned fényes, lelked hő sugára
S nem pusztán rangod villogása az,
Csupán ki önfényt visz magas polcára,
Annak személye voltaképp magas.
Elismerés, te aranytollu szárnyas,
Szállj homlokára s tűzz rá pálmaágot,
És zengjen ajkad bűvös dallamot,
Dal s pálma illeti a jót s nagyot.

Mullandó minden... Rang, vagyon magára
Szép tettek nélkül hiu csillogás...
Zörgő levél a büszke tölgyesudárba,
Mit gunyos őszi szél a mélybe ráz.

De ki népének - törve nagy célokra -
Volt lánggal égő szentelt csipkebokra:
Sarut megoldva, kalapot levéve
Közéig minden kor s nemzedék feléje.

MI NEKEM EZ A FÖLD?

Mi nekem ez a föld?

Temető.

Mi nekem az égbolt?

Szemfedő.

Mi nekem az élet?

Siralom,

Benne árvaságom

Siratom.

Bárhová néz, sirt lát

A szemem,

Szomorufüz minden

Fa nekem.

Minden virág siri

Koszorú,

Minden dal, ha vig is,

Szomorú.

Pedig nem változott

A világ,

Ugy áll mostan is, mint

Eddig állt.

Rajt' csak egy lénnel van

Kevesebb,

S a temető eggyel

Népesebb!

A TÉL.

A vad tét, a földnek mostohája,

Szitkozódva már megérkezett.

A szegény föld arca rettegéstől

Elfehért és megdermedett.

Tudja, hogy mi vár rá: éhség kinja,

Rongyos ruha és kemény hideg;

Mi is telnék olyan mostohától,

Kinek Isten nem adott szívet.

S a szelek, a télnek édes lánya,

Tombolva köszöntik anyjokat:

Im, a mért előre küldél minket,

Teljesítők szent parancsodat.

Tarka sergét csacska szárnyasoknak
Riogattuk immár szanaszét;
Ostorunkat meg-megsuhogattuk
És üres és néma lett a lég.

Aztán neki rontottunk a fáknak
És letéptük diszes lombjokat,
Ég felé most mint sötétlő vázak
Nyujtogatják vézna ujjokat.

Letaroltunk minden szál virágot,
Minden rétet holtra gázolánk;
Sirva futkos a didergő csermely
S jajszávára felzug hahotánk.

Betereltük a tágas mezőkről
Dús fű zsirján hizó barmokat,
Szűk akol és fülfedt lég, soványka
Abrak, mit cserébe sorsuk ad.

És a földnek sürgölődő népét
Szoritottuk füstös gócz köré,
Hadd fogyassza a maróknyi áldást,
Melyért testét nyáron át töré.

A természet templomába rontánk
És felvertük minden kis zugát,
Nem maradt ott semmi szent és drága,
Hagytuk állni pusztán négy falát.

Igy dicsekszenek a szörnyű télnek
Szörnyű lánya, a szilaj szelek,
És a vén tél a dicsekvők vállát
Elégülten veregeti meg.

Művetek az ősi névhez méltó,
Csak tovább a kezdett úton,
Csak tovább és egyre dühösebben,
Mig kezünkben van a hatalom.

Minden tespedő s futó vizecskét,
Fedjük a kacér ég tükeit
Jéglepellel, hogy ne nézegesse
Bennök arca ékességeit.

Frigyre lépünk barna éjszakával
És a nappal bánunk mostohán,
Lopva járjon peremén az égnek,
Későn keljen s fekügyék korán.

Üldözzük a künnjárót, szemébe
Csapdosunk mi szikrázó havat,
Facsarodjék könnye s átkozódjék,
Akinek most dolga künn akad.

Éhségtől gyötört vad ordítása
Riadalmas ünnepi dalunk,
A didergők s megfagyottak kínján
Legcsapongóbb kéjjel vigadunk.
Szól a tél és káröröm sugára
Röpködi körül vén ajakát
S a szelek üvöltve futnak szét, hogy
Teljesítsék zord parancsszavát.

A TAVASZHOZ.

Meguntam, meggyülöltem a telet,
Ugy érzem, mintha sohse lenne vége;
Oly hosszú és unalmas, oly mogorva,
Mint zsémbesajku, rút vasorru néne.
Ég és földnek szerelmes magzata,
Tavas, valóban csak most érzem,
Mily végtelen a te arcodnak bája
S szived jósága milyen végtelen.
Sóvárgok érted, hőbben mint szerelmes
Legény a messze tünt leány után.
Jőjj, jőjj, mért késel mostan oly sokáig,
Jöttödben valami baj ért talán?
Mult ősssel a vándormadárkák innen
Elvittek hő sugárt, dalt és virágot,
Magukkal vitték akkor szivem is
S keblemben hagytak sivó pusztaságot.
Kimennek a természet templomába,
Mert olyan otthon érzem ott magam,
De a goromba tél utam elállja
S fogát csikorgatja rám szilajan.
S én visszatérek szűk lakom körébe
És reszketek és törlöm könnyemet,
Melyet kisajtott oda künn szememből
Az irgalmatlan téli fergeteg.
Jőjj, szépség és szabadság ős nemtője,
Kergesd el a rut és zsarnok telet,
Hozz vissza hő sugárt, dalt és virágot
S velök együtt hozd vissza kedvemet.

DAYKA SZOBRA ELŐTT.

A sziklánál keményebb „végezet”
Volt, Dayka Gábor, gyötrő mostohád,
S a fájdalom volt zsarnok hitvesed,

Ki válhatatlan sulyosult reád.
Előtted élted sivár pusztasága,
Fölötted sorsod ostorcsattogása; -
„Homályos bánat” hosszú éjein
Bolyongtál a siralmak völgyein.

Homályos bánat hosszú éjein
„A titkos bú” vetette ágyadat, -
És mostad a gyötrelmek könnyivel
Arcod, ha jött a bágyadt virradat.
Egy eszményibb világ után sóvárgva
Oh, hányszor álltál, két karod kitárva
Hő bizalommal napkelet felé:
S napod arcát mindig homály fedé!..

S mikor csengő „esdeklés”-ed útát
A végzet köszívéhez nem talált:
„A rettenetes éj” villámi közt
Dacos orcával hivatad a halált.
Eljött korábban mint megérdemelted,
S te c s o n k a o s z l o p i n k sorát növelted.
Letörtél, sirod halma elsimult,
Nem jelzi túske sem, hol domborult!

És ime megjelensz e nap közöttünk,
Képmásodon a lelked tündököl,
A méla bút, mely fátyolozta arcod,
A diadal dicsfénye váltja föl.
Itt állsz s tekintesz - élővé teremtve -
A téged méltán ünneplő seregbe,
Itt, a hol éltél s tested porladott,
Ily szép nap rád sohasem virradott.

Lelked leszáll az eszményi magasból
S pár percre a márványba költözött;
Együtt van itt, - titáni küzdelemben
És szenvedésben társak, - mind az öt:
„Lelked fele”, a nagy széphalmi mester,
A linci remete, békült kebelével,
A csüggedetlen pálos, - s börtöne
Kit szívtépő kinok közt megtöre.

Márvány fejed körül leng mind a hány
S így suttog a m e s t e r n e k szellemajka:
Nem volt, akit jobban szeretheték,
Sem hozzám rendületlenebb, mint Dayka!
Lelketlenül ő senkit sem utánczolt,
Dalából új szín, új erő sugárzott
S új bájjal kezdett nyelvünk csengeni,
Méltán kiáltani: lantod i s t e n i!

Nyelvünket az Olympra vinni föl
Volt életcélom s ő is ennek élt,
Tehetség s ihlet fegyverét ragadva
Mint uttörő küzdött a nemzetért.
Jövendő nagy idők előharcossa,
Véres verejtéket ő bőven onta,
Hogy termőbbé tehesse a talajt,
Melyen szent eszmék nőnek nagyra majd.

Mint ő méltó volt nemzetéhez egykor,
Hozzá is, im, méltó e nemzedék;
S nyugodtan térek vissza Pindusomra,
Bár látom a magyar ezer sebét.
Mig itt nagy eszmék templomába járnak,
A mult emlékinél ihletve állnak, -
Ha a poklok zudulnak is nekünk:
Fel fog magasztosulni nemzetünk!”

SZOMORU ERZSI.

Régi temetőben új sir domborodik,
Fejfa rajta nincsen, fű se sarjadozik,
De Szomoru Erzsí oda ült a hantra,
A szeme kisírva, a feje lehajtva....
„Istenem, ellened mi nagyot vétettem,
Hogy így elszakítál szeretőmtől engem.
Jaj, de ki is ásnám, fel is támasztanám,
Dobogó szívére fejem lehajtanám.
Én Uram, ellened mi nagyot vétettem,
Hogy így megfosztottál szeretőmtől engem!”

„,,Hallgass el, hallgass el te Szomoru Erzsí,
Könyedtől, jajszódtól nem tudok pihenni!””

- „Ha nem tudsz pihenni, a sirodból kelj fel,
Ne hagyj itt engemet égő gyötrelemmel!”

- „,,Holtnak támadását mind hiába várod,
Könnyebb neked, élő, a holthoz leszállnod!””

... Bagoly huhogni kezd, harang kondulni kezd,
Éjnek hullámiba temetkezik az est.
És Szomoru Erzsí megindul, megindul
És megáll amott a falu alszegin túl,
Hol a gát a vizet tördeli habosra.
Előbukkan a hold s bámul a Marosra.
„Emberek, emberek, tutajos emberek,
Jó édes anyámnak töletek izenek.
Ha kérdi, hol vagyok? Szeretőmnél vagyok!”
... Nyílnak s összezsapnak a kegyetlen habok...

A KISÉRTET.

Éjfél, mi nagyot tön a jó nép ellened,
Hogy mai napság is folyton ijesztgeted?
Ki izzad egész nap, irtja a föld gazzát,
Éjjel se nyugodjék? Bizony nem igazság!

Tizenegyre mihelyt toronyóra kondul,
A vénhedt fa odva legott megcsikordul,
Kibuvik a lidérc s illan sántikálva
Emberijeszteni hét faluhatárra.
Barlangi ágyában fehérember ébred,
Lengő hosszu ingben óvatosan lépked.
Zene-bona zajdul erdei árokban,
Lakodalmat ülnek az ördögök ottan.
Pattan a boszorkány tüzes seprőjére...
Uram Jézus, te légy a jók védelmére!

Felébred, ki is megy éjfél tájba' Márton,
A pajtalakóknak, hogy abrakot hányjon.
Csend az úr a földön, csend van a magasban,
Kakasszó se rikolt, kutyaszó se vakkan.

A temetőn, a síri fák közt
Avar zizeg, bokor megzörren.
Árnyék bukkan előbb-előbbre
A holdfényes gyalogösvényen.
Még új a hant, melynek tövéhez
Dult szívvel ifju honfi lép
És ráborul a szent halomra
És köny dagasztja két szemét.

Dolgát a jó Márton elvégezte szépen,
Körül néz egy kissé a csillagos égen.
Az udvar közepén megnyújtózik s ásit,
Aztán temetőre veti pillantását.
Temetőre, melynek dombja telke mellett
Szomorun elnyulva holdfénybe' derengett.
Hanem, Uram segíts, mi szörnyűség az ott:
Temető gyomrából most bú ki egy halott!
Vakandok módjára turkálja a földet,
Nézni is ijesztő ilyen csodaszörnyet.
Hogy kővé nem mered Márton, nagy szerencse,
Közel a házajtó, be is illan egyre.

Én kedvesem, levél módjára
Olyan korán miért hulltál le?
Hisz esküvénk örök hűséget
S örökre, im, itten hagyál te!
Oh itt hagyál, de én követlek
- Az eskü szent - tán ma, tán holnap,
Csak az fáj, hogy reánk nem egy sir
Közös göröngyei omoltak.
Az eskü szent! bolyongó lelkem

Megindul a tied nyomába!
Felkel s rohan, a hon veszélybe',
Megküzd s ha kell, meg is hal érte...
Csendes megint a sir világa....

Betekint rá a hold, de a fülét se' látja,
A takarót Márton úgy magára hányta.
Összegombolyodott ölében az ágynak
Nagy kinjai között a félelem-láznak.
Hogy lehült a vére, el is aludt végre,
Hej, de ijedelmes álmainak képe.

Közepén a háznak, tüzet sziporkázva,
Lidércek ugrálnak körbe-karikába'.
Fekete eb s kandur, verje csuda szörnyit,
- Pokol fajzatai - futnak kergetősdit,
Majd mellére ül egy csunya ráncos bába,
Már erre ijedten tova röppen álma.
Hála Isten, immár pitymallik az égen,
Nosza, Márton is hát erőt vesz a félszen.
Hanem a faluban gyors hire is támad,
Hogy a temetőben a halottak járnak.
Márton ezt tulajdon két szemével látta,
Sok a bolond, hiszi s borsódzik a háta.

A TURI HARANG.

Csodás hangjával annyi sok között
A túriak harangja sütközött
Az elsőség napfényes hegyfokán.
Nincs rá harangnyelv úgy zokogni, olykor
Ha egy turi tűnt el e földi honból,
S előbb ki Istent káromolt, az is,
Ha hallá esti kondulásait,
Megsüvegelte a közelgő éjet.
A jégvihar is más határra széledt,
Ha a gyanus felhők elé kiálta.
Nem egyszer - rá bizonyszót is adok -
A nyujtópadról fölkel a halott
Nyelvének éles ébresztő szavára.
Nagy érdemek e köznapi világon,
Nem minden ám, több is van a rováson!

Az apostol utódja utra kel,
Hadd lássa, nyája, népe mit mivel?
Ha szikla-é a lét küzdelmibe',
Vagy omladó várfal a nép hite.
Ki rossz, a lejtők útjain szalad,
Ki jó, fel sziklaösvenyen halad,
Mert, a mint irá s mondá annyi bölcs,
Ha siralomnak völgye ez a föld:

Az emberélet hegy e völgy ölében,
Két út van rajta, mélybe fut le egyik
S a mélyben a pokol örvénye rejlik,
A másik az oromra tör merészen
S az ormon ott mosolyg az örök éden.

És nyája közt a pásztor merre jut,
Léptét vezérli diadalmi út.
Alóla eltűnik a durva rög,
Halad puha, virágos pást fölött.
Körülte mintha tenger morgana,
Ezereknek dörg üdvözlő szava,
S feléje szállnak üdvöt mondani
Zugó harangok harsány hangjai.
És száz meg száz tanyát imigy tekint meg,
Hol mécse, vagy fáklyája ég a hitnek.
Igy ért a jámbor túriakhoz is.

S a túri harang napja földerül,
Most megmutatja talpán mily legény!
Morajló népek sűrű erdején
Éles nyelvével utat vág magának
S távol zenének hangjai ha szállnak,
Oly halkan zümmög a vendég körül.
Hangjának fodros selyemszárnyival
Előbb fejére félénken legyinget,
Majd bátrodik és csengőbben rival,
S midőn a hömpölygő néparadat
Feltorlódik a templom-mál alatt:
Tul zengedez minden zajt és morajt.

„Oh milyen édes, mily bűvös e hang,
Melyet fülembe dall e kis harang.
Nagy tért bejártam egyházam honában
S ilyent nem hallék életem napjában.
Oh, hogyha ezt gyakorta hallanám,
Mily buzgón törne ég felé imám!”

Ily szó kele a püspök ajkain
És fenkölt, nyájas arcvonásain
Szelid vágy hajnalpirja tündökölt
Vágyát legott megsejté egy apát,
Ki is nagy dolgokon töré magát
S bizony, amit kigondolt, mind betölt.
Együgyü elmém mélyen mért kutassa?
Szentül igaz, hogy Túr kicsiny harangja
Az ősi dom tornyában ült egy este.
Ki nem hiszi, a valót ám keresse!

„Mily boldog, dolgát fölživé az Isten!”
Igy füstölög sok-sok irigy harang.
De a túrinak boldogsága nincsen....
Ember és állat csendes, néma már,

Éj békóiba verten rab a táj,
Csak a túri harang nem alszik, ébren
Tünődik a kegyetlen sorsszeszélyn.
Ugy érez, mint a gyermek, kit a kised
Falvából nagy, rideg városba visznek.
Bottal verjék bár, nem férhet fejébe,
Mért kellett Túrt elhagynia cserébe'.
Már akit illet, megkövet ő szépen,
De itt nem él a világ kincseért sem!

„Hej vissza, hej, honnan elhurcolának,
Hopp, hopp!” s szökik a torony ablakának.

Hopp, hopp, repül házak felett,
Maradoznak völgyek, hegyek.
És száz határ, mind ismeretlen,
Tünik alóla nyilsebessen.
Mint a galamb, ha űzi kánya,
Fel-felsikolt örült futtába'
Suhogva a légtenger árján
Kigyózik a kötél utána.
Fut, fut, míg a túri határra ér,
Itt bátorsága s kedve visszatér.
Már nem rohan miként az üldözött,
De nyugton, ringva lejt a táj fölött,
Sőt biztonsága édes érzetében
Mint pajkos gyermek, alig bir magával.
Egy pásztor alszik ott az erdőszélen,
Orrára koppint a kötél bogával.
Mély álmából felugrik az serényen,
Ám a pajkos már a harangozónak
Zörgeti keskeny ablakát keményen.
Bizony a kísértetek kopognak,
Rájok a gazda dehogy menne ki!
És a harang a dolgot neveti
Fenn a toronyba', biztos otthonába'
Ez a túri harang históriája.

EGY KASTÉLY ELŐTT.

Elöttem ősi kastély....
Sok század barnította homlokával
Busan, merengve néz a völgyi tájra,
Talán az átélt nagy időkön
Tünődik most, hogy vén korát elérte!
Komoran állok meg alatta én is,
Szorongó keblem nem a lelkesültség
Tündérleánya árnyékozta meg.
Daljás idők emléke, ősi vár,
A büszke faj belőled merre tűnt?

Hiába kérdelem, nincs, ki válaszoljon.
A gazdag ősök sarja koldus-úton
Ki tudja, hol és merre bujdokol!
Az ablakon, hol egykor harcléső
Szemével a levante néze szét:
Idegen arc tekint ki gyáva göggel.
S hol honleányok karcsu termete
Tündérként lenge ki s be könnyedén:
A boltives termeknek szőnyegén most
Idegen fajnak sarja hentereg.
Hol egykor, mint az estharangszó lágyan
Magyar szó csendüle: most érthetetlen
Hangok zörögnek idegen ajakról.
Mi szörnyü képe ez a sorscsapásnak!
Késő korodra, vár, ezt érdemelted?
Ah látom, fáj, miként ha szive volna,
Faladnak is a megaláztatás!
Mért nem tiport le réges-régen inkább
Vad ellenségnek romboló dühe?
Tetőtlen, csonka omladékaiddal
Most mult időknek volnál szent jele
S kegyelettel hozzád zarándokolna
Honát imádó jámbor ivadék.
Meglátogatna éjenként a hold,
Csodás, sejtelmes fénybe öltöztetne,
S a fel-felébredt ősök szelleme
Végig suhanna romjaid között....
Késő korodra, vár, ezt érdemelted?
Ah, látom, ez a sors fáj néked is!
Föld, rázkódj meg és ontsd halomba mind
A meggyalázott várkastélyokat!
Vagy ha türelmes, lomha hátadon,
Oh föld, nyugodtan tartod, akkor égnek
Ijesztő kardja, villám, csapj le rájok,
Hogy szét omoljanak és eltemessék
Az ősi szentélyek új korcsalakóit!

Vér... Pusztulás!... Hová tévedtél, lelkem,
Bosszus keserved kinja közt hová?
Hisz önhibánkért sujtol így az ég
Nagy bűneinknek méltó bérekép!
S a bűnösnek nem bosszuért lihegni,
A bűnösnek jobb útra térni kell!
Hallgasd meg, Isten, a jobbak szavát,
Önts józanabb elmét magyar népedbe,
Hogy könnyelműn ne pazarolja el
Önszerzeményét s őse vagyonát.
Boldog csak úgy lesz igazán a hon,
S a vérrel szerzett ősi birtokon
Csak úgy nem lesz idegen faj az úr!

HA UTRA KÉL...

Ha utra kél az őszi szél süvöltve,
Mit zúg a tölgy fülébe oly ijesztőn?
„Tölgy, hányd le diszedet a durva földre,
Mert aki nem tűr diszt, pompát: a tél jön!”
Dacolva rázza szép fejét a tölgy:
„Ne ily korán még!” - végül így könyörg.
Szilaj dac, lágy könyörgés hasztalan.
S csak hinti, hinti diszeit sóhajtva....
Dalos madár nem száll a lombtalanra,
Hogy pompáját dicsérje untalan.

Ha beköszönt hivatlan az öregség,
Oly rémesen mit sug a hölgy fülébe?
„Hervadjon el, hölgy, arcodon a szépség
S az ősz tarlója boruljon följe!”
Dacolva rázza szép fejét a hölgy;
„Ne ily korán még!” - végül így könyörg.
Szilaj dac, lágy könyörgés hasztalan....
Arcát torzító árok szántja végig,
Sima udvarlók többé nem kísérik,
Hogy bókjokat csevegjék untalan.

AVATÁS.

Hálát rebegjen ajkunk néked, Isten,
Hogy ránk virradt e szép nap hajnala!
Újjá születtünk izmosodva h i t b e n,
R e m é n y ü n k dúsabb, mint eddig vala;
A s z e r e t e t is hőbben tűz le ránk ma,
Szívünkben szebb tavasznak kél virága.
Új otthonunk: új élet! Istenünk,
Légy áldott, hogy megadtad ezt nekünk!

A természet, ha megkopik ruhája,
Újat cserél s így élni újra kezd,
Nem hiuságból ölt új diszt magára,
Az élet jelképének nézd e mezt!
Óh, éltünk eddig is, - kopott ruhában, -
Zászlónk alatt előre törtünk bátran,
De a ruhánk mégis csak foszladott
S erőnk a rongyos mezben sorvadott.

Fel, társaim, az ernyedésnek vége!
Új, diszes otthonunk mosolyg felénk.
Nézzétek, büszke öntudat szemébe'
S a diadalnak hordja szent jelét!
Ki rá néz, duzzadó erőt lát rajta,
S míg jobb kezében lángpallósát tartja,
Baljával int felétek biztatón; -
Felette nap s a hold: I s t e n s a h o n.

Halljátok-e, a felszentelt falaknak
Tág öbleit összhangzón zsongani?
Halljátok-e, szózatra mint fakadnak
A falak máskor néma ajkai?
„Ki műhelyében a „tisztos iparnak”
Izzadsz s munkában izmaid dagadnak,
Családi tüzhelyen ki kívül állsz:
Jöjj ifju, jöjj, itt tüzhelyet találsz!

Áldott kezével fölszentelt a pásztor
S az I s t e n é vagyok, jer ifju, jer!
Szivedben szent hitünk szerelme lángol,
Téged megillet méltán itt a hely!
S te, ki Istent, egyházat megtagadtál,
Nincs mit keresned e szentelt falaknál.
Szivedben öldöklő ragály a kétely,
Eredj, itt tiltva, mi a hitre métely!

Áldott kezével fölszentelt a pásztor
S a h a z á é vagyok, - jer ifju, jer!
Szivedben a honnak szerelme lángol,
Téged megillet méltán itt a hely.
S ki dőre göggel „hontalan bitangnak”
Vallód magad, - e falak megtagadnak;
Eredj! farkastanyád a rengeteg!
E jámbor nyáj közt őr a szeretet!

Áldott kezével fölszentelt a pásztor,
A m u n k á é vagyok, jer ifju, jer!
Hétköznapon ki verejtékben ázol
Itt szórakozva megpihenhetel!
De ki henyélsz, dorbézolsz untalan,
- Fejed alatt ördög párnája van, -
Ne rontsd a tiszta légkört, kocsmahősnek
Büzhödt italt pokol sátáni töltnek!”

Hallottátok, szózatra mint fakadtak
A falak máskor néma ajkai?
Oly ismerős szavakkal hivogatnak,
Hisz e hangok lelkünk visszhangjai!
Ti, kik Istent, hazát s munkát szerettek,
Újongva diszes otthonunkba jertek!
Új otthonunk; ú j é l e t! Istenünk,
Légy áldott, hogy megadtad ezt nekünk!

S te pásztorunk, büszkén tekints művedre
Ki férfi vagy, akarni s tenni kész,
Ez alkotás is érdemid növelte,
Míg műved él, te méltán addig élsz!
Ki jót s nagyot önzetlenül teszen,
Győztes marad siron, enyészeten.
Te győztél már, légy üdvöz, gyámolunk,
Zászlónk néked meghajtva hódolunk!

A BOR.

Hogy nyakig a bajban állatok, emberek:
Egy oka van csupán, sem több, sem kevesebb.
Minden gond, baj pedig
Onnan kerekedik,
Hogy ez a föld v i z z e l van tömve fenéig

Istenem, mikor e golyóbist teremted,
Véletlenül ha a vizet kifelejtet!
S borral nedvesítnéd
Föld asszu gerincét:
Hirből sem ismernők a lét fanyar ízét.

Hogyha a sziklák közt borpatak szökellne,
Ha bort hömpölygetne a folyamok medre,
Hogyha a végtelen
Mélységes tengeren
Borhullámok fodra ringana kéjesen!

Felhők most az égen józan fővel járnak;
Akkor az öreg nap felcsapna csaplárnak
És itatná őket,
A szomjas felhőket,
Példát az ivásra ő adna legfőbbet.

Menykőt kovácsolni nem jutna eszökbe
Nap tekintete ránk sohse volna görbe;
Mindig mosolyogna,
Tél sehol se volna,
Karácsonkor nyílnék a legszebb ibolya.

Hát a szélvihar, mely - haragja ha forrad -
Fenekestől most egy országot felforgat:
A tenger hátára
Mielőtt levágna,
Befordulna ő egy partszéli csárdába.

Pityókos fejét a bor ereje nyomván
Végig henterednék tenger puha fodrán.
Félénk hajós népek
Nyugton élhetnének,
Mig egyik parttól a másik partig érnek.

Most a szegény földnek rongyos a ruhája,
Itt a combja látszik ott könyöke, válla.
Itt puszta, ott szikla,
Riad ettől vissza
Fű-fa, nem kell nekik purdé póre izma.

Ha minden kis gödröt nem viz, de bor töltne,
Meztelenség akkor, oh föld, nem gyötörne
Mint iszákos ember
Orra, diszes mezzel, -
Borvirággal volna fedve a csupasz hely.

S a szerelmes tavasz, ez a kényes tündér,
Faképnél nem hagyna, ha összezőrdültél.
Csókolgatná folyvást,
Oh föld, a te orcád,
Lenne válhatatlan igaz oldalbordád.

Állat se öntené dühe ádáz hevét,
Minden állat földig leinná az eszét.
Héjjának nézné a
Galambot a héjjá
S borforrásnál vele nyögdecselne néha.

Háboru? Már abból nem volna ma semmi,
Szomjas vitézeknek bort kellene nyelni.
Mindenik eláznék,
Szeme karikáznék,
Szőlőszemből jutna puskába táplálék.

Képzeljünk csatatért, hol a golyó szőlő,
Bordalt füttyörésző miljom édes tömlő.
Egyik löve hajsza,
Másik löve csára
S hollók helyett rigók szállnak lakomára.

Jégverés se volna; a bömbölő felleg
Ludtojasnyi szőlőt hullatna jég helyett;
A gazda és szolga
Futna utcasorba,
A sok nyalánkságot seperné halomba.

Vizözön helyett is lett volna borözön,
Maradt volna aztán szépen a kö kövön.
Csak Noé bárkája
Veszett volna kárba,
Bizony egy csepp szükség sem lett volna rája.

Mert ime, - látom is éles lelki szemmel -
Feneketlen gyomru sok borissza ember
Neki gyürkőzötten
Gátul áll nagy hősen,
Ugy felhörpenti, hogy nem marad seprő sem.

El-eltöpregek a lét nagy kérdésein,
Nincs egy nyugodt napom, nincsenek éjeim
Szüntelen ez árnyék
Üldöz: mért nincs máskép?
Oh, hogyha ez a föld csupán bortól áznék!

Barátim, ha én is meg találnék halni,
Ne merészeljetez engem megsíratni!
Boros koponyával,
Tántorgó bokával
Kisérjetez ki a gyászoló sokasággal!

A koporsóm pedig boros hordó legyen,
Boros üveg rajta nemesi címerem.
Sirom legyen ásva
Szőlőhegy ormába,
Szőlőbokor legyen hamvaim fejfája!

A VIZ.

Bocsásd meg, Istenem, legnagyobb vétkeimet,
Hogy az átkos borról zengettem éneket,
Magasztaltam a bort,
Hánytam a vizre port,
Bizony ez nem ép, de részeg ész műve volt.

Halálos bűnömért holtig vezekelek,
Bort már sem nem iszom, sem nem emlegetek.
Épen hébe-hóba
Csak úgy rigómódra
Ha belekóstolok.... a szőlőbogyóba.

Megtérő bűnősként bölcsen meggondoltam:
A bor nem Istentől, de a sátántól van.
Nem is holmi jámbor
Sátánka agyából
Került ki, de a legfurfangosabbjától.

Ime, alig ittam, nyöszörgök utána,
Kergeteg motoszkál az agykoponyámba'.
Birka-tekintetem
Álmatag emelem,
S mintha tűzokádó hegy volna ide benn.

Jer elém szelid víz, téged hadd áldjalak,
Te a józanságnak liliomszála vagy.
Oh csak mostan értem,
Hogy a mindenségben
Italok közt te ülsz a legelső széken.

Van-e nagyobb úr a földön, mint a tenger?
S lám, ily hatalmas úr cseppig csak vizet nyel.
A sok folyó, patak
Éj-napon át szalad,
Hordja a sok vizet mindkét hóna alatt.

S tenger uraimék bár örökké isznak,
Szomjuságtól torkuk mégis mindig tikkadt,
Mert olyan angyali
Az a víz, hogy aki
Egyszer belehörpönt, nem bír lemondani.

Az ég is a vizet szerfölkött szereti,
Kivált nyáridőn át gyakran fölkeresi.
Ilyenkor csak nézz le
A vizek tükrére,
S meglátod, ott van az ég elégült képe.

S nem egyedül megy, de egész családjával,
Szőkehaju holddal - hajadon lányával -
S apró gyermekivel,
Csillagok ezrivel,
Máskor legény fia, a nap kíséri el.

S hogy az ég oly nagyon szereti a vizet,
E nagy szeretetért a viz mivel fizet?
Szárnyait felrakja,
Visszalátogatja,
Majd minden nap látni fenn, felhőalakba'.

Mily szép az ég, ha a viz tükrében nézem,
Mily szép a viz, hogyha fenn jár-ke az égen!
Az itt lenn, ez ott fenn
Ünnepibb köntösben....
Én Istenem, bennök hányszor gyönyörködtem!

Néha komorak az égen járó felhők,
Néha haragosak, villámot lövelők.
Mért szoktak cikázni
Haragjok villámi?
Azokért, kik a szesz felesküdt szolgái!

Meg-megkopogtatják a föld kopasz fejét
S ily szemrehányással dörgik tele fülét:
Mámortól elgyötört
Iszákos bamba föld,
Illik-e, hogy eszed a szesz jármába törd?

Habár egy csöppet se' szeretem a telet,
Egy jó szokására nem hunyhatok szemet.
Az az eredeti
Szokása van neki,
Hogyha jót tesz, csak a vízzel s vízért teszi.

Piperés ruhául ruhátlan faágra
Zúzmorát rakosgat s a vizek hátára,
Mihelyt nagyon fáznak,
Vastag jégbundát ad, -
Langyos tavaszig e bundák kiszolgálják.

S mivel a koldus föld ilyenkor meztelen,
Szeméremből a tél a felhők közt terem
S a szárnyas fellegek
Szárnyából tépeget
Pelyhet s minden csupasz helyet behinteget.

A télben hát a víz leli jó barátját
S barátságban tavasz, nyár, ősz sem áll hátrább.
Már csak botorkálok
Én is őutánok,
Szívvel lélekkel a jó víz mellé állok.

Isten veletek, ti borivó cimborák!
Nem kell nekem kiforrt nedvével a borág,
Sem a föld más nedve,
Minek szesz a lelke,
Torkomon ezentúl csupán víz pereg le.

A TYÚKFIAK.

Büszkén kanyarga szédítő magasban
A bérc szülötte, a királyi sas;
Majd a felhőkbe rejté természetét, majd
A földre szálla játszi könnyűséggel.
Bámulva szemlélték a tyúkfiak
Ormáról a boglyába halmozott
Szemétnék és így szóltak nagyravágyón:
„Hisz szárnyat nekünk is adott az ég,
Mért ne kísérlenők meg úgy repülni!”
A hol a domb meredek s legmagasb volt,
Onnan próbáltak fölrepülni, de
Erőtlenül a földre hulla mind.
Lábát egyik, nyakát töré a másik
S jajgatva sántikált néhány el.
A bölcs komondor kezde hahotázni
S a bénákhöz lépdelve ezt morogta:
„Lám, dőre, ki többet mer, mint a mennyit
A természet, hogy merjen, engedé.
A sas repülhet a felhők között is,
A tyúkfí csak kaparjon a szeméten!”

A KEVÉLY.

Mily büszke léptek! Ugy közelg felém,
Mint hogyha volna isten-féle lény.
Gőgös szemén s megráncolt homlokán
Rajzik tömérdek gondolat, talán
Egy új világot épen most teremtet.
De mért botorkál akkor ide lent?
Hiszen ha tetszik, sima égen járhat!
Tán szülte őt is kinnal asszonyállat,
És étke néki is víz és kenyér?
Ez balga gondolat! Ilyen kevély

Alak s tekintet nem képződhetik
Kenyértől; ő ámbróziát eszik
S rá nyomtatékul nektárt iddogál.
Nagy méltósággal ért elémbé már;
Kalapot emelek én földi féreg,
Ő nem tekint reám, csak jobb kezének
Egyik ujját lendíti vállirányba,
S a fellegeknek lengő táborát
Orrával szántja, úgy halad tovább.
Mily büszke léptek! Oly rátartva mén,
Mint hogyha volna isten-fajta lény!
Szemem kíséri a gőgöst szerényen
S magamban a talányt tünődve kérdelem:
Lehet-e, hogy ily ritka lényt e földön
Gyomor-, avagy fog- s főfájás gyötörjön?
Ah, fog-e majd porladni sirgyomorban
S rut férgek tápláléka lesz-e ottan?
Vagy épen, így az égbe viszi dölyfét,
Kinek köszönöm is nagy vakmerőség?!

EGY ŐSZ TUDÓSHOZ.

Derék tudós, kinek gyér fürtjeit
Dús érdemek szellője lengeti,
Ki eddig úgy osztád a bölcs tudást,
Mint szokta fényét a nap hinteni:
Rohanj, rohanj az új idők elől!
Fogadd el tőlem e szerény tanácsot,
Némuljon ajkad el, dobd sutba tollad,
Vagy helyesebb lesz ép a sirba szállnod.
Mily boldog, társaid közül a kit
A másvilágra szólított a vénség,
De jaj neked, szegény, jaj százszor is,
Ki a haláltól itt feledten élsz még!
Mosolygó voltál eddig? Majd pirulsz,
A szégyen perzselő heve megéget,
Mert új órjasok támadának ám,
Oly ifjak ők! A pelyhesállu évek
Mesgyéjén át most léptek férfikorba
S bölcs máris mindenik, honunk tudósa!
S mily harcias e had! A toll kezökben
Epébe mártott lándzsa, mely dühödten
Repül feléd, ha sérteni mered.
Derék tudós, csüggeszd le ősz fejed
S legyen elmélkedésed untalan
A durva ősvilág titániról
S reszkess előre az újhodt időknek
Még rémesebb titáni harcítól.

Szólj, mit teszesz, ha majd elődbe áll
Önhitten egy ily ifju óriás
S füledbe dörghi: mit eddiglen irtál,
Csak tévedés és galimathiász.
Tagadva rázod ősz fejed talán,
A melyről eddig azt hívéd, hogy érett
S nehéz, hiszen görnyesztő munka közt
Sok kincssel rakta meg egy emberélet.
Főt rázni hasztalan! S ha mondanád,
Szerényen ilykép mentve jómagad:
De ifju bölcsem, ötven-hatvan év
Törő munkája s a tapasztalat!
Mit érsz vele! Az együgyü sóhajra
Kacajba tör ki a titánnak ajka.
Harag viharja ne dühöngjön akkor
Tarlott fejed hólepte bércfokán,
Amelyen úgy csüng hó tekintetem,
Miként az áhitat az üdv honán.
Fontold meg inkább, azt tanácslom én:
Csak a szerénység együgyü korában
Volt olyan balga egy-egy földi lény,
Hogy bölcseséggel - égve munkalázban
Egy emberöltőn át tömé fejét
S úgy állta ki oktatni nemzetét.
Pár kurta év ma nagy csudát teszen:
Az ifju elme ősz tudós leszen.
Gyötörni fog bösz lelki furdalás,
Hogy elpocsékolál oly tenger évet,
Holott ki tán lehetne unokád,
Új bölcseségre bir oktatni téged.
Pirulj, avagy rejtőzz a sir odvába,
Gyermektudósok új világa jár ma.

FELRAGYOG...

Felragyog az esti csillag szelid fényben,
Kedves ragyogását elmerengve nézem.
Szende sugarain lelkem buzgó vágya
Menny felé siet, a csillagok honába.

Mily szép ott az élet, gondolom magamban,
Ott nincs szenvedés, csak fény és szent öröm van.
Földi legszebb álmunk, mit lát a képzelet,
Ama szép valónak árnyéka sem lehet.

Mely odáig vezet, tövises az az út?
Lelkem akkor bizton a fényes mennybe jut.
Hisz az én életem, Isten, ember látja,
Tövissel behintett örömtelen pálya.

MEGVETLEK...

Megvetlek rendre, ti ledér
Szerelmet zengő lantosok,
Kik mint a léha lepke csél-csap,
Könnyelműen szállongotok.

Akik nem érzitek, hogy istenasszony
S nem céda nő a szerelem,
Akit imádni kell, tisztelni méltón
S nem megfogdosni becstelen!

A költészetnek templomából
Csináltak bordélytanyát,
Hol arcpiritó meztelenkedés ül
Szeméremirtó orgiát.

Ki veletek a szent falak közül,
Hol egykor egy Petőfinek
Zengett magasztos himnusz ajka,
Kéjlantosok, ki veletek!

S ti tiszta nők, ti tiszta lányok,
Egy-egy művet ragadjatok,
Művét az ily dorombolóknak
S illő jutalmat osszatok.

Csapjátok a fejéhez rendre
S szeme közé szerzőinek,
A szerelem káromlóit ily
Elismerés illeti meg.

MEGHALT.

Meghalt!... Letépte őt is az enyészet,
Nem várva ősz, a lét munkás nyarán!
Igy dönti le bős nyári vész a tölgyet,
Mely lombot hajt a bérc magaslatán.
Lelkem szemére éjt vont a távollét
S azt álmodám, hogy napja fenn ragyog még.
Ki írja le, szívem mit érezett,
Midőn a gyászos hír megérkezett!

Ki görnyedt testtel hön óhajt az álmok
Honába térni hosszú lét után,
Emlékeért könnyebb sóhajt bocsátok,
Ha sirba dült, hő vágya telt csupán.
Ah, lelkemet a döbbenés megrázza,
Ha látom, hogy a sors fejszecsapása
Tölgyet készül a bércről ontani,
Ha éjbe vesznek a tett napjai.

Szive nemes volt; lángolón szerette
Istent, a munkát és magyar hazát.
Melynek vezére volt, bölcsen vezette
A sok reménnyel dús ifjak hadát.
Szava szerény volt, mint a völgy patakja,
De a nemes sziv mélyéből fakadva
A tengernél mélyebben szállt alá
Annak lelkébe, ki őt hallgatá.

Kinek szivére lelke fényét tárta,
Én érzem, a veszteség mi nagy.
A nyáj így érez, ha jó pásztorára
Őrzés óráin a villám lecsap.
Ah, mig fennvirraszt életem csillagja,
Emlékét a sirhant el nem takarja,
S ha utam arra visz, a sír felett
Bús ihletéssel ejtek könnyeket!

PIHENSZ...

Pihensz, pihensz már csöndes sír ölén,
Hamar kifáradál
Küzdelmes élted zajgó tengerén!

Nem ismered, mi a munkás nyugalma,
Fáradtál, izzadál
S olyan fukar volt érdemid jutalma.

Sokat tettél, de zajtalan s szerényen,
Igy tenni nem divat, -
Nem is volt részed dús elismerésben.

A hiu, dőre földi életet,
Onnan, hová jutottál,
Szánó mosollyal most szemlélheted.

De könnyet ontok érted én, nemes,
Ha más nem könnyez is,
Oh, érzem én nagy veszteségemet!

Bölcs oktatóm voltál te egykoron
S én buzgó áhitattal
Csüngöttem akkor áldott ajkadon.

Lelkemnek szárnyát, pályám kezdetén
Jóságosan kibontád,
Repülj, kiáltád biztatón felém!

Oh, mint szerettelek, mig láttam arcod,
Most oly hön tisztelem,
Mely rajtad domborul, a durva hantot.

Ha elfeled más, én el nem feledlek,
Szünetlen ápolom
Szelid tüzet a hű emlékezetnek!

A TEMETŐKERTBEN....

A temetőkertben új sír domborodik,
Alatta a legigazibb
Barát porladozik.

Szomoruan néz le az alacsony dombra
A fehérre meszelt templom
Karcsu, magas tornya.

Szomoruan néz le a fekete hantra
A kékcú kerek égnek
Lánggal égő napja.

De legszomorubban én nézek le rája
S a kiszáradt rögre csak úgy
Ömlik szemem árja.

Ne akarjon senki vigasztalni mostan,
Hadd sirjam ki magamat jól
Szívfacsaró gondban.

S ha kisírtam mind, mind, ami köny a szemben,
Fakad új köny nem sokára
S akkor újra kezdem.

REJTETT VÖLGY ÖLÉBEN...

Rejtett völgy ölében mért nem vagyok virág,
Mely csak egy rövid nyár viharát éli át?
Őszi zivatarban mért nem vagyok levél,
Melyet az örvények mélyére hajt a szél?

Fa vagyok pusztá bérce zivataros ormán,
Kit kin szele bolygat hosszú idők sorján:
Ki nem fakaszt lombot gyöngye madárt védni,
De hogy irigy kéznek legyen mit letépni.

Mi nagyot vétettem ennek a világnak?
Tőlem még a légy is békeségben járhat.
Szent igaz ok nélkül mégis hogy rám csapa
Károkozó varjak lomha, irigy hada!

Nekikeseredjem, evődjem a búban,
Siralom völgyében kovályogjon útam?
Zugolyba vonuljak, mint a madár, melyet
Ragadozó kánya bokoréjbe kerget?

Üldözött madárnak szomorú a sorsa,
Bánat környékezi minden kis bokorba'
Eh, de minek félnem, keseregve élnem,
Ha pokol hadai rontanak is nékem!

Az üldöző csapat rágalmozó nyelve
Kését vad tusára ellenem hadd fennje!
Erős acél, mi a becsületet védi,
Csorba azon esik, ki a csapást méri.

Eljön az az idő előbb-utóbb, érzem,
Lesz még viadalban győzedelmi részem,
És ti, üldözőim, békülni vágynátok!
Lesujtsalak akkor? akkor... megbocsátok!

MEGOSTOROZTAD ŐKET...

Megostoroztad őket, Istenem,
A kik gáládul ellenem valának;
És érezék sajgó csapásait
Igaz haragod sujtó ostorának.

Elárvult voltam, s jó atyám valál te;
Erőtlen, és te oldalomhoz álltál.
Üldöztek, mint vadat, de menedéket
Találtam trónod zsámolyánál.

Kinek van gondja napra, csillagokra
S parányi férgen is csüng őrszemed,
Engem se hagytál, láthatatlan Isten,
Ruháztál és elűzted éhemet.

Oh, nagy a hála és ragaszkodás,
Melyet irántad érzek, gyámolom,
De nincs erőm méltón rebegni hálát,
A mint lehet hát, úgy hálálkodom.

Kiállok a hitetlenek közé
S a guny törétől nem rettenve meg,
Kiáltom váltig: él az Isten, él,
Ki sujtól bünt s jutalmaz érdemet!

MEGNYUGVÁS.

Föld egy-egy fiának
Csak öröm a kenyere,
Míg asztala másnak
Tisztán búval van tele.
Nekem is van bőven
Bum, míg az örömben
Vagyok templom egere.

Átkoznám a sorsom,
De nincs benne nyereség;
Ráadásul gondom
Tán nagyobbra nőne még.
Mert a sors goromba,
S ki őt káromolja,
Jobban érzi vesszejét.

Hát biz én megnyugszom
S kérgesitem szívemet.
Bosszut állok búmon,
Ha rá ügyet sem vetek.
Megpukkad mérgébe,
- Mert nagy az epéje -
S akkor vígan élhetek.

NEM UGY VAN, MINT RÉGEN...

Nem úgy van, mint régen, egész más a világ,
Ősi származásra okos ember nem ad.
Egyek az emberek,
Mint fán a levelek,
Őszi szél szavára egyaránt lehullnak,
Törvény parancsára egyként leborulnak.

Tehetség és munka a nemesi levél,
Ebben ki legdusabb, az a legtöbbet ér.
Hej, nagy csodatevő
Már ma ez a kettő:
Általuk a kunyhó lesz palota, fényes,
Nélkülük a kastély lesz kunyhó, szegényes.

Fáradásomnak méltó bére lesz-e?
Nem kutatom; az Úr szava cseng fülemben:
Ti csak dolgozzatok
És imádkozzatok,
A többire aztán megsegít az Isten!
E szent tanács nékem a legnagyobb kincsem.

Derülj rám, derülj rám fényes arcu nappal,
Hadd dolgozzam újult kedvvel, akarattal!
Takarj be sötéttel
Te fekete éjjel,
Munka után oly jó alattad nyugodnom!
Igy élek s okom nincs átkozni a sorsom.

BARÁTAIM.

Miért zugolódjam? Nem vagyok még olyan
Istenverte lélek,
Bármerre ha járok, önzetlen barátok
Mindenütt kísérnek.

Ha kiveri keblem nagy gondok kietlen
Dermedt jégvirága,
Aranyos köntösben ablakomra röppen
Nyájas napsugárka,
Csalogatva esdi: hivat a nap, jer ki,
Látni óhajt téged!
Tavaszi napfényre kifordulok, mért ne?

Bent rideg az élet.
Ott vagyok künn boldog, szeme rám mosolyog
A jóságos napnak,
S keblem jégvirági, gondok zuzmorái
Hullnak, lehervadnak.

Rögös ut az élet; rajta test és lélek
Gyakran úgy elbágyad!
Biztatón mosolygván, így szól a rét hozzám
Vetve puha ágyad;
Fű, virág az alja, hús árnyék takarja,
Én vetettem néked.
Ide fekügy, ide, szép erdő szélire,
Álmodozz itt szépet!
Lepihenek ottan és egemről nyomban
Szalad a búfelhő.
Hogy magamban épen ne legyek, serényen
Óda lejt a szellő;
Lepve verejtékkal arcom, tenyerével
Gyöngéden letörli,
Ringat, altat lágyan, mig pillámat álom
Fátyola nem körzi,
S mig tart édes álmom, könnyü, játszi szárnyon
Az erdőbe pattan,
Erdő templomában valahány madár van,
Hivogatja halkán;
Ágra és bokorra körém ülnek s hogyha
Foszlik álmom leple:
Megcsendül az ének, s mind csupán az én egy
Gyönyörűségemre...

Ha irigy nép sért meg, fel az égre nézek
Könyben ázó szemmel.
Felhő fut az égen, azt inti le nékem:
El ne csüggedj, ember!
Rád pokolnak bár a legvadabb sátána
Támad ellenségül,
Valamig a kegyes Isten karja fedez,
Szál hajad se sérül!

Mért is panaszoljak? Hisz nem épen oly nagy
Az én árvaságom!
Nap, madár, rét, szellő, virág, futó felhő
Mind, mind hű barátom.
A meddig csak élek, biztatnak, kísérnek
És ha hant borul rám,
Akkor sem felednek, meg-megemlegetnek
Hosszu idők futtán.
Jeltelen siromra nő majd üde csokra
Fűnek és virágnak;
Sóhajtni szellő oda, tudom, eljő
S ha fölöttem járnak,
Könyet is rám, búsat, felhők szeme hullat,
Szánakozva olykor
Letekint az omladt sirhantra a jó nap
Fényes égi trónról.
Gyakran fog parányi szárnyas odaszállni
S váltig azt dalolja:
Gyötrelmek szülötte, sorsnak üldözöttje,
Áldás a porodra!

HOL VAGY ARANY JÁNOS?

Hol vagy Arany János, vezérlő oszlopom,
Imádságos könyvem, lelki vigaságom?
Sohase láthattam dicsőült személyed
S legjobban szeretlek mégis a világon.

Tereád gondolok a legeslegtöbbször,
Egyedül vagy nékem legjobb ismerősöm,
Képzeletemben is a te képed példa,
Hogyha igaz embert keresek a földön.

Ott ragyogsz fölöttem végtelen magasban,
Csilagmilliók közt tündöklő nagy fénnel,
Ha az égre nézek, legelőször száll rád,
S buzgó szemem rólad utoljára tér el.

Sóhajtozva kérdelek: mért nem élsz közöttünk,
Mért vagy fenn a szép, de rideg messziségben?
Vagy ha úgy kell lenni, én parányi lélek
Egy kissé korábban miért is nem éltem?

Akkor csekély elmém szerény alkotásit
Elődbe borulva zsámolyodhoz tenném,
Remény s kétség között szorongó kebellem
Birói szózatod ajakadról lesném.

Ha lesújtó volna ajkadról a szózat,
Megnyugodnám, mert nagyigazságu voltál,
Szomoruan bár, de meghajolna térdem,
Mert a szent igazság énelőttem oltár.

S babért ha nyujtanál, még ha oly szerényt is,
Lehetne-é annál nagyobb boldogságom?
Mert sem ellenségért, sem pedig barátért,
Nem ejtettél csorbát a szent igazságon.

A RABONBÁN LÁNYA.

I.

Kinyilott a virág, visszatért a madár,
Ifju lomb fakadt a pusztá ág körül;
Ifju lomb között a szellő ujongva jár,
Tavaszerkeztének ő is úgy örül!
Nyugtot alig ismer pajkos jó kedvében,
Virágról virágra, lombról lombra száll,
Majd elunja a völgy tikkasztó ölében,
Az oromra szökell, honnan büszke vár,
A főrabonbánok sastanyája nézdel
Ködös szemhatárig örködő szemével.

S az ormon a szellő a mint táncát járja
S bérci fűvel ottan vigan játszodik,
A várnak keletre néző ablakába'
Megpillant egy lánykát s kedve változik.
Feledi a fűvet, abba hagyja táncát,
Suttogva, keringve a lánynál terem,
Illatba fűrésztött selyempuha szárnyát
Arcához simítja lágyan, édesen,
S homlokon csókolja a szende virágot,
Ily tündéri szépet még soha sem látott.

Nem érzi a lány a szellő enyelgését,
Hasztalan táncolja suttogva körül.
Nyitott ablakából egykedvűen néz szét,
Örvend a völgy, a bérc, csak ő nem örül.
Ilon, főrabonbán egyetlen leánya,
Mért nem éled, mért nem vidul érzeted?
Vig kikelet nyiltán szivedet mi bántja,
Mért ifju képeden a bufellegek?
Nem hallod a madárt, mily édesen cseveg?
Nem a tavaszt zengi, hanem szépségedet.

Dalolhat a madár, dalát ő nem hallja,
Nem érti, nem érzi, mit kis ajka mond.
Busongó lelkének minden gondolatja
Elhalt örömének sirhalmán borong.

Egy felhő, ami sok, annyi sincs az égen,
Mosolyogva süt le az éltető fény,
Lent a tág bereknek rengő sűrűjében
Hús árnyék pihen a lombos fák tövén.
Hivogatva int fel: jer ölömbe, édes!
Élvet, enyhet az is hasztalan ígéret.

Régi boldogságom, csalfa szép remények,
- Könybeborult szemmel felsóhajt a lány -
Sóvárgó kebellem tekintek felétek,
Itt hagyatok engem, itt örökre tán!
Csak a minap nyájas körötökben éltem
S hirből sem ismertem, mi a fájdalom,
Ismerem most, fordult búra az én éltem,
Kinok nyilaitól nincs éjem, napom.
Régi boldogságom, elpártolt remények,
Sóvárgó kebellem sóhajtok felétek!...

Csicser, boldogságom eltiltott angyala,
Csak utánad vágyom nappal, éjszakán,
Érted nyilik ajkam örökös sóhajra,
Csicser, én kedvesem, te gondolsz-e rám?
Tűnik-e nyugalmad, mikoron szemléled
Közös boldogságunk hervadt virágát,
Siratsz-e engem mint én siratlak téged,
Mint a párjavesztett gerlice párját?
Oh, én csak utánad, csak utánad vágyom,
Csicser, én kedvesem, tiltott boldogságom.

Mult, te életemnek mennyei szép álma,
Hányszor föl nem újít a bús képzelet;
Kinos ébrenlétből hozzád visszaszállva,
Bufeledten hányszor mulatok veled!
... Még gyermekek valánk, lelkünk tüköréből
Csak örömünk képe mosolyga felénk,
Boldogságunkkal a nagy világ sem ért föl,
Ha ott a völgy ölén egymásra lelénk.
Virág a tavasznak, lepke a virágnak,
Nem örülhet úgy, mint mi ketten egymásnak.

Hol a kanyarogva futó völgyi patak
Halk habloccsanással egy kis tóba lejt,
Parti virágok közt, sudaras fák alatt
Hallgattuk a madárt, ha vig dalra kelt.
Parti virágokat koszoruba fűztünk,
Aztán lepkét üzve bolygánk szerteszét,
S midőn kimerülten árnyas dombra dültünk,
Szeliden ölömbe hajtá ő fejét.
Én merengve néztem messzi, messzi tájra,
Kék égbe meredő havas Hargitára.

Ifjakká nőttünk... a gyermekszív hajlama
Lélekboldogító lángra gyuladott,
Hevénel e lángnak szűnk egybeolvada
S szebb, ragyogóbb színben láttuk a napot.
Gondolok, midőn kelt a kedves illatár,
Minden virág nekünk virít a réten;
Véltük, örömünket megérté a madár,
Örömdalát azért zengi oly szépen.
Boldogság mosolygott a fűről, a fáról,
A földről, az égről, az egész világról...

S ha leszállt az égről, a bárányszerű felleg,
Holdsugaras égről az alkonyi csend,
S szellő se bántá az alvó falevelet
S a dalos madár is fészkebe pihent:
Megpendíté akkor az isteni lantot
Titkunk ismerője, lantos Amilán,
S hurja mindenható szerelmünkről dallott
Elandalítóbban, mint a csalogány,
Ha csöndes magányán dalol párja mellett, -
Szerelmünkről lantja gyönyörűbben zengett...

Játszózó gyermek derült égnek örvend
S balgatagul örök égderűt remél,
De előrobban a haragos felhőknek
Dühöngő futárja, a délszaki szél
S szennyes port hány az ég ragyogó arcára
S a merre száguldoz, megrendül a föld:
Szerelemtől ejtve kéjes kábulásba
Álmodánk örökös csodaszép jövőt;
Nem is sejtettük, hogy beborulhat éltünk,
Hogy szörnyű valóra lehet ébredésünk.

Észrevette atyám azt a rejtett lángot,
Mely tiszta szivünkben egymásért lobog.
Tüstént a leventét izente magához
S betoppant a hős a terembe legott.
Ah, áldását adja ránk! - ujongtam én fel -
S boldog sejtelemben arcom tündökölt,
Villámot lövellő zord tekintetével
Talpig méregette bösz atyám a hőst:
„Szerénynek hittelek s lelked nagyralátó,
Fényes fejedelmi leány után vágyó.

Vakmerő! fejedelmi büszke törzsökömnek
Egyszülött hajtását nem oltom beléd.
Koronája lesz ő fejedelmi vőnek
S te várom küszöbét többé át ne lépd!”
Kitántorgott Csicsér, mint sebzett oroszlán,
Bosszúság és bánat mardosá szivét,
Reszkette én atyám lábaihoz omlám!
S kértem, boldogságom ne tiporja szét!

Atyám rendületlen, miként a szikla, állt,
Sűrű könyhullásim meg nem ingathaták.

Ment Csicsér s vele ment minden boldogságom,
Körültem az élet sivó pusztaság,
Hervadó virágként hervad ifjúságom
S nem hinti rám az ég üde harmatát.
Völgyi szép virágok, ismerősim egyig,
Kiket koszoruba vígan tépdelék,
Nem zavarom többé, ha zavartam eddig
Rövid életetek boldog édenét.
A ti sorsotokban magamét szemlélem,
Letépett a balsors, hervadás a részem!”

Im, koppan az ajtó, megnyílnak szárnyai,
Kinos nyugalmából fölretten Ilon,
Oszolva szállnak el bus gondolatjai,
Mint a berki tájról nyári alkonyon
Felszáll a megriadt varjaknak serege.
Amilán, a lantos, a terembe lép,
Sugárzik szeméből hü részvét melege
S oda nyujt Ilonnak összetürt levélt.
Összetürt levélt a lány kibontogatja,
Mohón olvasgatja, könyivel áztatja.

„Sötét életemnek elrejtett világa,
Fellegbe merült fény éltem hajnalán,
Csak utánad vágyik bus szivem sóvárgva,
Mint a fázó virág napsugár után.
Csak utánad vágyik s el vagy tőlem rejtve,
A tiltó parancsnak zord fala a gát;
De látod, tavasszal visszatér a fecske
S fölkeresi, amit elhagyott, a tájt.
Remélj, boldogságunk nincs örökre veszve,
Én remélek, drága, csak el ne csüggedj te!”

Igy szólott a levél. Biztató szavára
Gyors választ küldeni nem késik a lány.
Belövell szívébe a remény sugára,
Mégviv hát a sorssal kegyetlen csatán.
Meghal inkább, hogysem más karjára hajtsa
Szeretve szerető forró kebelét
S lánya eltökéltét ha megérti atyja,
Meggzánja legdrágább kincsét, gyermekét.
S hervassza epesztő kinban el a végzet.
Az is édesebb lesz, mint mással az élet.

Megy sebtén Amilán, kebelébe rejtve
A levélt, a bércről a völgybe szökell,
Már háta mögött van a völgyi ér medre,
Új bérc meredekje csalogatja fel.
Százados vén bükkök boltivei alatt
Csörtetve, lihegve gázol szaporán

S pihenni meg sem áll, míg csak a várfalat
Meg nem pillantja a hegy ormozatán.
Sokszor volt ez útnak csörtető gyors vadja,
Két epedő szívnek hirvivő galambja.

Fenn a saskedvelte, szélvész hegy ormán
Áll Csicsér vára, a vidék őrszeme;
Ura gondját mintha érezné, mogorván
Tekintget a törpébb szomszéd bércre le,
Hol a főrabonbán ős tanyája, Budvár,
Fekszik kevélyen a tar sziklák felett....
Várában az ifju örülni se tud már,
Csak ha Amilán visz neki levelet,
Akkor villan rá a vigasz futó fénye,
Egyébkor a bűnnek fedí komor éje.

II.

Harci vész közeleg a hon határához,
Kész a hon szivébe mártni fegyverét;
Öldöklő kardjának élén száz halált hoz,
Szeme a dulásvágy vad tüzében ég.
Szilaj bessenyő had ütött a határra,
Székely rokon nemzet ős ellenfele,
Székelyek honját a véres kard bejárja,
Budvár alá gyűl a védők serege.
Harcsóvárgó ifjak, békeunott vének,
Véröket a honért kiontani készek.

Mint fürge patakok, hömpölygő folyamok,
- Az anyaföld testén lüktető erek -
Száz felől induló nyughatatlan habok
Végtelen tengerré összeömlenek:
Északról, nyugatról, délről, napkeletről
Búdvár alá ép úgy eregel a nép,
Nyüsgő sokasággá a vár alatt felgyűl,
Sűrűn elborítja a völgy mederét.
Innen zúdul együtt - régi szokás tartja -
Ellenségriasztó veszedelmes harcra.

Szerető szüzek és aggodalmas anyák
Gyöngé gerlehada nyögdel, kesereg.
Bucsucsókja közben búgatja zoksavát,
Ki elmegy csatába, kétes, tér-e meg?
Ilon is atyjától már bucsuját vette,
Egy bucsupillantást vet Csicserre is,
Szemök találkozik egy rövidke percre,
Csak egy muló percre, de elég ez is,
Nem tudhatja, csak az egymást értő lélek,
Egy szempillantás is mily sokat beszélhet!

Magát a vitézség útnak egyengeti,
Sajgó szívvvel tér meg Ilon a várba,
Néz merőn utánok, míg csak el nem fedí
A távolság, ekkor buzdul imára,
Hadintéző Istent kéri esdekelve,
Hogy óvja meg atyja s Csicsér életét,
Öntsön bátorságot a székely seregbe,
Hogy a vad bessenyőt üztön üzze szét.
Addig fohászkodik, addig busonkodik,
Észrevétlenül a nap lealkonyodik.

S erkélyén a várnak áll, csak áll merőn,
Nagy bánatában is oly fölötte szép,
Észre sem veszi, hogy kéjjel, résztvevően
Legelteti rajta Isten hold-szemét,
Gyönyörködve néz rá Isten hold-szemével,
Bemosolyogja az égboltozatot,
Alvó csillagait költi sietséggel,
Hadd bámulják ők is, milyet alkotott.
Végre vigaszt küld a szomorodott szívbe
S éjféli hús szellőt, mely álomra intse.

III.

Tizszer hajnalodott, tizszer esteledett,
Mióta harcba ment a főrabonbán.
Szép arcára a nap tizszer vont felleget,
Míg útja vezette székelyek honján.
Mert egyszer, hogy leült Hargita vállára
S végig pillantotta a hon téreit,
Változott a színe holt színhaloványra
Szemlélvén a csaták szörnyű képeit.
S magára vonta, hogy szemei ne lássák,
Sűrű fellegeknek elborító fátylát.

Most a delelőről lefelé mentében
Kíváncsiságból a földre kandikál,
S Budvárta talál rá pillantani épen,
Rajta marad szeme s bámulni megáll.
Hányszor összejárt ő országot, világot,
Mit ott lát, oly szépet nem látott szeme:
Szomszéd házikókból ifjudad leányok
- Epedő gilicék - szüzi serege
A vár erkélyére gyült fel egy csoportba,
Mint ha kert virágít tűzik egy csokorba.

Minden lány kezében karcsu orsó pereg,
Orsónyélre fűgén sodrul a fonal,
S mint mikor a lombra gyűl a madársereg,
Szüzi lányajkáról kél zsongó zsivaj.
Mint a csillagok közt a hold tele képe,

Tündöklük közöttük szépségben Ilon,
De ajka nem nyílik csevegő igékre,
Pusztaság a jövő, a mult neki rom.
Harc után derülhet mások arculatja,
Kit ő vár, ha megjő, mi haszna, mi haszna!...

Titkos könnycsepp tolul szeme kék egére,
Elborult fényéről az orsóra hull,
Elfojtja a többi, más ne vegye észre,
Ne tudja, ne értse, szívébe' mi dúl,
De érti Amilán az úrnője gondját,
Az a rejtett könnycsepp neki áradat,
Részvevő szívét kin hullámi sodorják,
Mentő csolnak a lant, hát lantot ragad
S gondfelejtő dalra kormányozza ottan,
Minden ajk elnémul, egy-egy szív ha dobban.

Nem türheti azt hegedős Amilán,
Hogy dala szebb legyen a csalogánynak,
S ha pirkad a regg a hegy ormozatán,
Sebten iramlík az erdei tájnak.
Lantja bezengi a fák birodalmát,
Hallja örömmel a fa s a bokor,
Énekesek pici serge hodol,
Fülmile félbeszakítja danáját,
Pirulva tekintget a szebbszavu társra,
Győzedelem mosolyog Amilánra.
És hazatér. Im a lombok az ágon
Már feketednek az alkonyulattól
És Amilán szava így eped akkor:
„Szállj szaporán szemeimre le álom
És elalélt tetemim lepihentesd
S lelkem üdülni mesés uradalmad
Leggyönyörűbb ligetébe vezessed!”

S álom száll Amilánra legottan....
Im, bosszus az ég, haragos szeme lobban,
Bömböl, üvölt goromba szitokszót.
Orkánnal a földre suhintgat,
Mind, ami van, törík, omlad.
Mély tövig ingnak a fák, puja bokrok,
Táncol a por s az avar falevél,
Lesből ijedten a vad hazatér.
Hát Amilán, a szegény, de remeg
És vet az égre könyörgve szemet:
„Ég, Amilánra miért haragudnod?
Nem vétett soha ő teneked.
Óh, zabolázd tiporó dühödöt most,
Hozzád bús Amilán esedez!”
S lám tünedeznek az égen a foltok,
Nem haragos a nagy ég, de mosolyog
S hogy szelidebb s gyönyörűbb legyen arca,

Csillagait kebelére akasztja;
Hála fejében dalt neki, nyájast,
Zeng Amilán, míg ajka kifárad.

Jaj, de mi jel, csoda-bűvölet ottan?
Im, nyílik az ég mezején tüzes út
S mely égbe világola legragyogóbban,
Egy csillag rajta a mélybe lefut.
Budvár tetejére leszáll,
S mint párja után a madár,
Más csillag ered sebes utnak a földre,
Hol társa világlik, a bástyatetőre.
Ott diszelegnek a délszaki bástyán,
Arcuk nappali fényt ereget,
Elfeketítik a holdas eget,
Zúg, remeg a sokaság csoda láttán.

Felriad álmaiból Amilán.....
Talpra szökik s futamik szaporán
Járt út neki hosszú, tör egyenest
Ős rengetegen, hol a nappal is est,
S lihegve megáll barlang odújában,
Ott lakik egymaga a javasasszony,
Nincs beteg ám, kit a meg ne vigasszon;
Nincs fátyla titoknak előtte,
Tudja, mi sorsod, előre.
„Mult nagy idők mohosult vén fája,
Néne, agyam csodálatos álma,
Mondsza, mi sorsnak a képe?”
S szólt ekkép a mogorva boszorkány:
„Mit láttál legelőször, az orkán,
Háborunak jele, mely a határon
Ép most gázol a vérbe,
S mint vészre derüt hozza néked az álom,
Harcra is úgy jön a béke.
A két csillag a vár tetején
Jelzi Ilont s a levente Csicsert,
Ami után most úgy epekednek,
Lel szivők abba' sikert.”

Igy a banya s Amilán örömében
Zergefiként futamik fel a várba;
Lantja szavát hallgatja örömmel
Szép Ilon, a jószívű lányka....

Harci kürtök harsány riadása zendül,
Dobogó zaj támad lent a völgyeken;
Elnémul a lantszó, lányok szíve rendül,
Ijedve tekint szét valamennyi szem.
Barát, vagy ellenség közelit a várhoz,
Örömet hoz avagy ide dülni szállt?
Bátorság! aki jó, éltet, nem halált hoz:

A székelyek hada lepte el a tájt,
Jaj, szerencsés volt-e a székelyek harca,
Él-e a rabonbán, Csicsér nincs-e halva?

IV.

Budvár alatt áll a fáradt székely tábor,
Emberáradat az árnyas szent berek.
Isten oltárain áldozattűz lángol,
A rabonbán ajka hálaszót rebeg,
S míg elmerül lelke a buzgó imába,
Ősz arculatjára örömderű száll,
Mint a mohos szikla barna homlokára
Midőn csókot hint a nyugvó napsugár.
Galambősz szakállá rezeg a lágy szélben,
A táborhoz fordul és beszél ekképen:

Mentve már a haza; újra áldott béke
Fog szabad térein felvirágozni,
Hadintéző Isten, vedd hálánkat érte
Hogy sergünk a dicső győzést vivta ki.
Bátorságot öntél mindenik kebelbe,
Hogy ne hátráljunk a tenger nép előtt
S míg kemény csatánkat kétes sors követte,
Kifáradt karunkba adtál új erőt.
Hozzád szól egy szabad honnak szabad népe,
Hadintéző Isten, vedd hálánkat érte!

Kemény harcunk volt; az ellenség vezére
Cselvető szívvél csak vérem szomjazá;
Serge kis hadunkkal négyszer is fölére,
Hogy éltem csillaga nem hullott alá,
Hogy most itt állok, egy hősnek köszönhetem,
Ki hadistenképen óvta életem,
Volt halál torkába százszor is életem
S ő kirántott onnan százszor engemet.
Pedig ha ott veszek, a had feje lévén,
Nemcsak én, hadunk is volna a sír mélyén.

Kasza előtt a fű nem hull szaporábban,
Az ellenfélt ahogy dönté fegyvere.
Oly vitézi erőt még sohase láttam,
Pedig sokszor megfűtt a csaták szele.
Csicsér, nemes lovag, éltem megmentője,
Első győzelmi díj jusson ma neked.
A főrabonbán szól, kérj akármit tőle,
Érdemid fejében bizton megnyered!”
Igy a főrabonbán s hálakönnye csordul;
A hősök figyelme most Csicserre fordul.

„Megvédni a hazát, ellenség ha bántja,
Oltalmazni a főt minden honfi kész,
Legfőbb dicsősége, hogy szabad hazája
S a hősi öntudat szép jutalmi rész.
Harci tetteimért jutalmat nem kérek!”
Igy Csicsér s a földre szegzi mord szemét,
Mintha hold fejére omlad felhőréteg
S vak homály a földön, arca oly setét.
Harcosok körulte hallgatagon állnak,
Hirtelen megcsendül szava Amilánnak.

Ők voltak a földön a legboldogabbak,
Hős Csicsér és Ilon, az isteni lány.
Szerelmők tiszta volt, minő tiszta a nap,
Tanu az ég, tanu lantos Amilán.
Jaj, de rájok csapott, mint virágra a dér,
A tiltó parancsnak dermesztő szele,
S a viruló virág dérütötten mit ér,
Mit ér, ha hervadtan lekonyul feje.
Egymással végtelen volna boldogságok,
Egymás nélkül éltük merő pokol, átok!”

„Méltánylom szerelmét - szólt a főrabonbán
Az ő nemes lelke vigaszt érdemel;
Én, ki a tilalmat egykor rá kimondani,
Megjutalmazom most lányom kezivel!”
Hirtelen kigyuló nap tekintetétől
Ugy derül mosolyra a szomoru táj,
Mint a hogy Csicsérnek kinok éjjelétől
Elfödött képére örömderü száll.
S a vitézi tábor örömozaja mordul,
A győzelmi ünnep nászünnepre fordul.